

MORA

Planeringsunderlag till

LIS

Landsbygdsutveckling i strandnära lägen
Tematiskt tillägg till översiktsplan för Mora kommun

Innehållsförteckning

Del 1	Bebyggelse, service och infrastruktur i Mora kommun
Del 2	Översiktlig naturvärdesinventering
Del 2A	Naturinventering av LIS-områden vid Venjansjön och Kättbosjön i Mora kommun 2012
Del 2B	Översiktlig naturinventering av strandnära miljöer i Mora kommun sommaren 2012
Del 2C	Översiktlig naturinventering av strandnära miljöer i Mora kommun våren 2013
Del 2D	Kartbilaga
Del 3	Strandinventering i Mora kommun
Del 4	Tidig dialog, landsbygdsutveckling i strandnära lägen

Arbetsgrupp

Tommy Ek, Stadsarkitekt/förvaltningschef Stadsbyggnadsförvaltningen

Håkan Persson, Planchef

Frida Petersson, Planarkitekt/ansvarig handläggare

Johan Nilsson, Planarkitekt

Maria Lindgren, Byggnadsinspektör

Olle Bylander, Kommunekolog

Michael Horn, Miljöinspektör

Gunnar Israelsson, Samhällsplanerare

Liselott Hansson Malmsten, Landsbygdsutvecklare

MORA

BEBYGGELSE, SERVICE OCH INFRASTRUKTUR I MORA KOMMUN

Innehållsförteckning

Syfte	3
Metod	3
Bebyggelse	4
Större vägar	6
Kollektivtrafik	8
Livsmedelsbutiker	10
Barnomsorg	12
Skola	14
Slutsats	16

Arbetsgrupp

Tommy Ek, Stadsarkitekt/förvaltningschef Stadsbyggnadsförvaltningen

Håkan Persson, Planchef

Frida Petersson, Planarkitekt/ansvarig handläggare

Johan Nilsson, Planarkitekt

Maria Lindgren, Byggnadsinspektör

Olle Bylander, Kommunekolog

Michael Horn, Miljöinspektör

Gunnar Israelsson, Samhällsplanerare

Liselott Hansson Malmsten, Landsbygdsutvecklare

Bebyggelse, service och infrastruktur i Mora kommun

Planeringsunderlag till arbetet emd landsbygdsutveckling i strandnära lägen

2013

Syfte

Syftet med att analysera strukturer i Mora kommun är att utreda inom vilka områden i kommunen ett ökat byggande på landsbygden bedöms ge störst effekt. Effekten gäller ökat underlag för service och kollektivtrafik, fler arbetstillfällen m.m. Grundtanken är att det är svårt att bygga upp ett underlag för service m.m. från noll. Störst effekt bedöms det därför bli i områden där det redan finns bebyggelse, service och infrastruktur.

Rapporten redovisar bebyggelse, service och infrastruktur i Mora kommun samt drar slutsatser utifrån de befintliga förhållandena i kommunen.

Metod

För att synliggöra befintliga förhållanden på karta har buffrade områden tagits fram för bland annat större vägar och befintlig service. De buffrade områdena representerar fågelvägen från en speciell punkt eller linje och inte den verkliga färdvägen. Kartbilderna har sedan analyserats av en arbetsgrupp bestående av tjänstemän från stadsbyggnadsförvaltningen, miljökontoret och kommunledningskontoret.

Bebyggelse

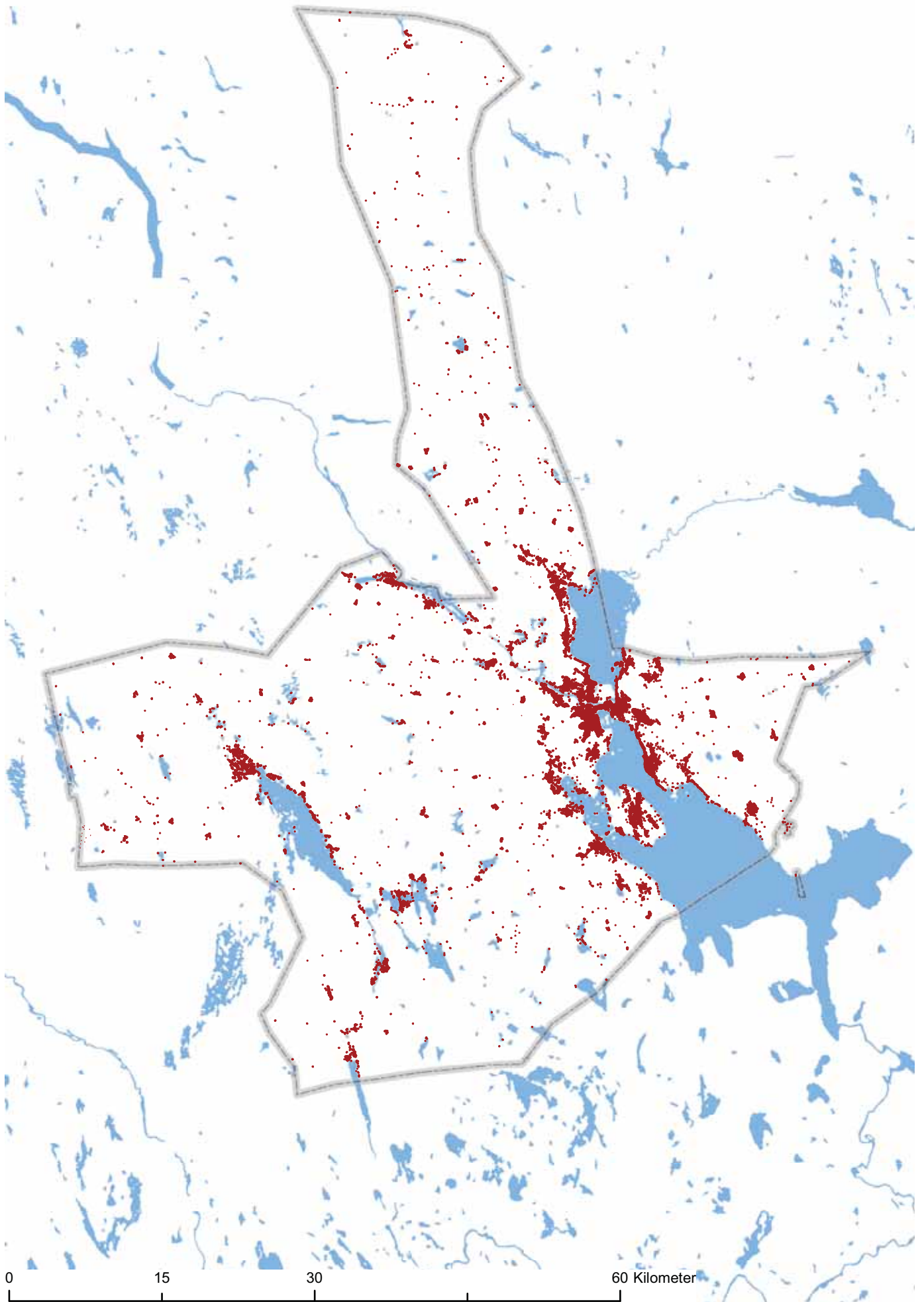
Kartan visar befintliga byggnader i Mora kommun. Kartan visar ett buffrat område på 100 meter kring varje byggnad för att göra kartan tydligare i den aktuella skalan.

Analys

Bebyggelsen i Mora kommun är koncentrerad kring Siljan, Orsasjön och Österdalälvens med närmaste tillflöden samt kring Vanåns med närmaste tillflöden. Övrig bebyggelse är gles och mycket spridd. Kommunen har stora områden som endast är påverkade av bebyggelse i liten utsträckning.

Vid Siljan är bebyggelsen glesare mot kommungränsen mot Leksand, både på den västra och den östra stranden. Runt Orsasjön är bebyggelsen förhållandevis sammanhängande men glesare i norra delen. På Sollerön är bebyggelsen koncentrerad i ett nord-sydligt band centralt på ön. För både Österdalälven och Vanån gäller att bebyggelse framförallt är koncentrerade i närheten av sjöarna.

Sammanfattningsvis kan sägas att bebyggelsen i Mora kommun är tydligt koncentrerad till de stora sjöarna och vattendragen.

Befintlig bebyggelse i Mora kommun, runt varje byggnad finns ett buffrat område på 100 meter.

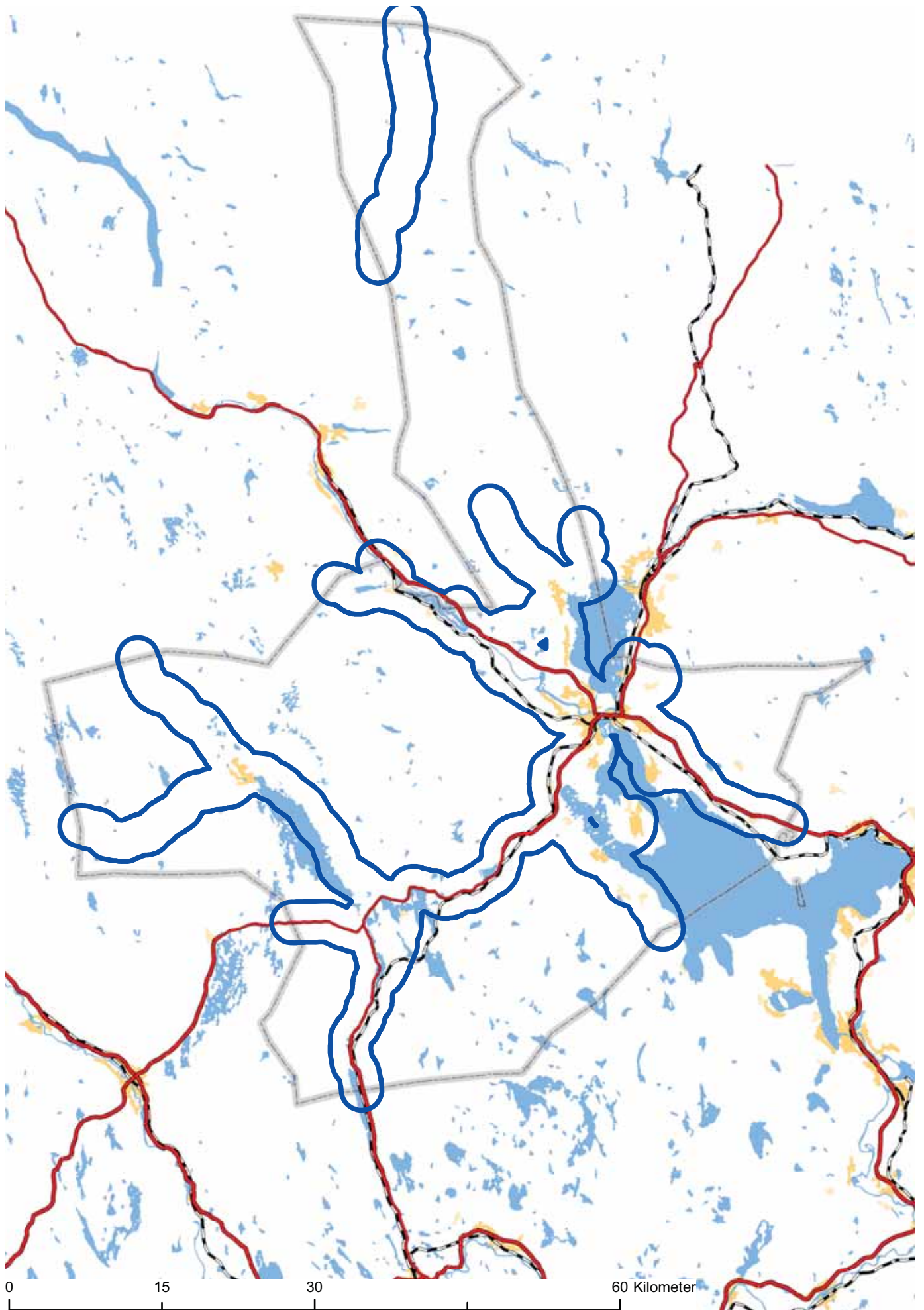
Större vägar

Kartan visar de större vägarna i kommunen med ett buffrat område på 2 km kring vägen. Kartan visar vilka områden i kommunen som ligger i närheten av större vägar. De större vägarna som redovisas är allmän väg klass I och allmän väg klass II enligt lantmäteriet terrängkarta.

Analys

De större vägarna i Mora kommun ligger framförallt längs Siljan, Orsasjön och Österdalälven samt längs Vanån. Dessut binder vägarna samman dessa områden och kopplar ihop Mora med centralorterna i omgivande kommuner.

Sammanfattningsvis är de största vägarna i kommunen koncentrerade längs med de stora sjöarna och vattendragen samt som länkar mellan Mora och centralorterna i omgivande kommuner. Detta sammanfaller till största delen med de områden där bebyggelsen i kommunen är koncentrerad.

De större vägarna i Mora kommun, runt varje visas ett buffrat område på 2 km.

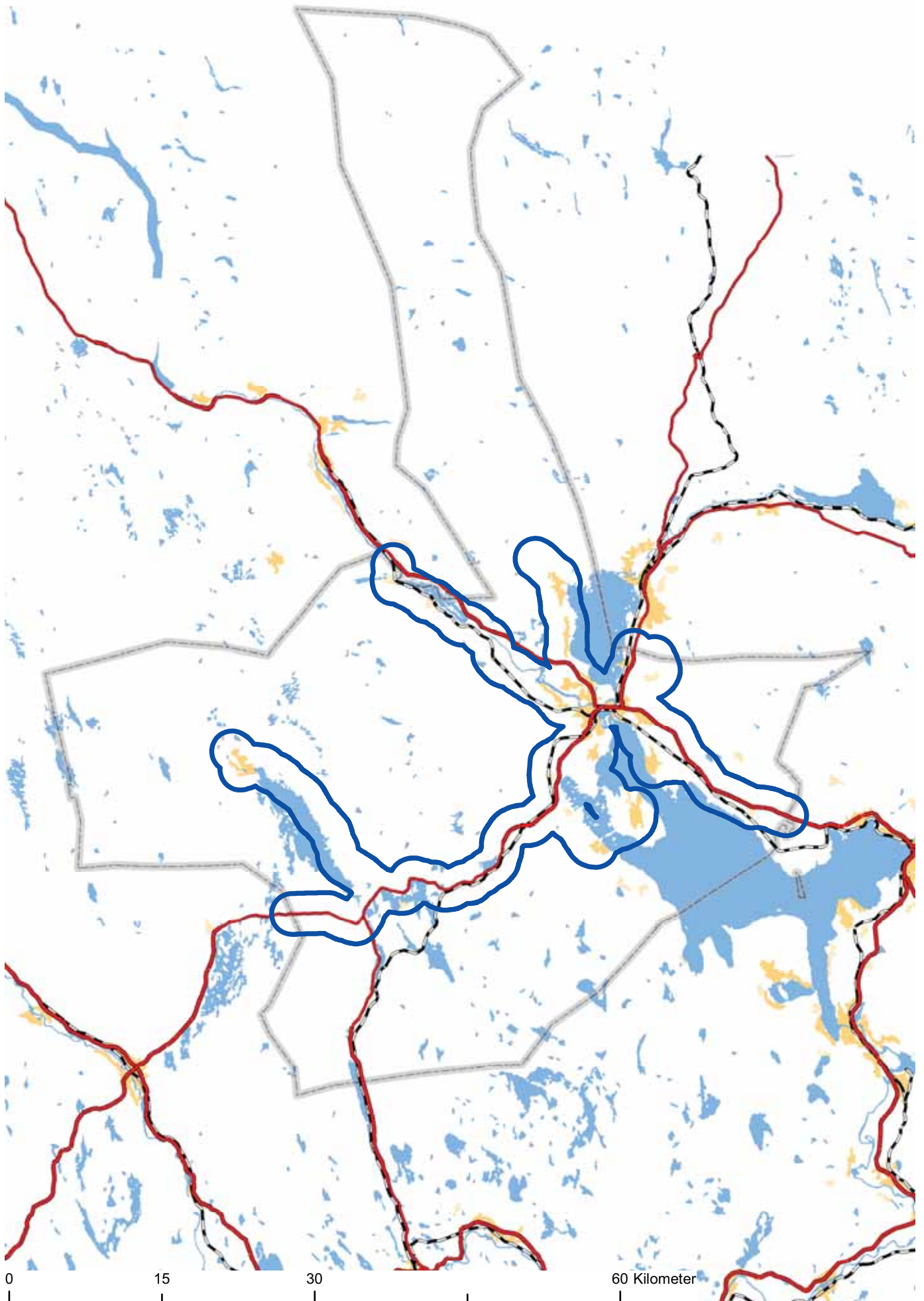
Kollektivtrafik

Kartan visar kollektivtrafiklinjer med ett buffrat område på 2 km från linjesträckningen (ej hållplatserna). Det buffrade området motsvarar möjligt gångavstånd. För att kollektivtrafiklinjen ska redovisas på kartan ska det gå att ta sig till och från Mora alla vardagar (byte kan krävas). Dessutom ska det vara minst cirka 9 timmar mellan tidigaste möjliga ankomst och senaste möjliga avgång. Sådana kollektivtrafiklinjer är möjliga att utnyttja för arbetspendling vid heltidsarbete i Mora.

Till Gävunda och Landbobynd finns kollektivtrafik som inte uppfyller ovan nämnda krav.

Analys

Tillgången till kollektivtrafik är i huvudsak begränsad till de större vägarna i kommunen. Mot Vansbro saknas kollektivtrafik liksom på Siljans sydvästra sida mot Leksand.

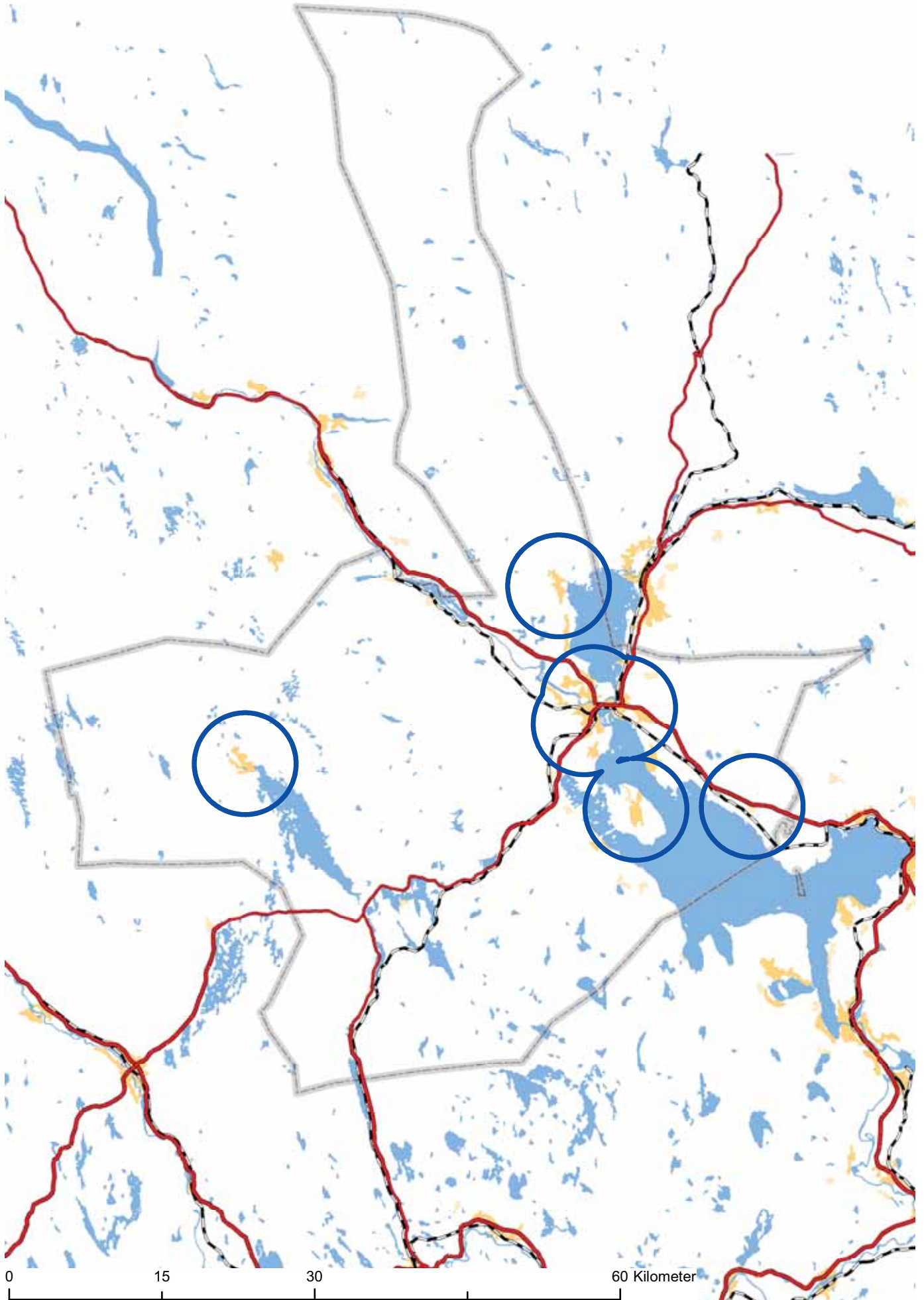
Kollektivtrafiklinjer för arbetspendling med ett buffrat område på 2 km.

Livsmedelsbutiker

Kartan visar befintliga livsmedelsbutiker i Mora kommun. Ett buffrat område på 5 km redovisas runt livsmedelsbutikerna. Avståndet ska motsvara möjligt cykelavstånd.

Analys

Få platser i kommunen har närhet till livsmedelsbutik. Bäst tillgänglighet finns vid Siljan och Orsasjön. Det finns även livsmedelsbutik i Venjan.

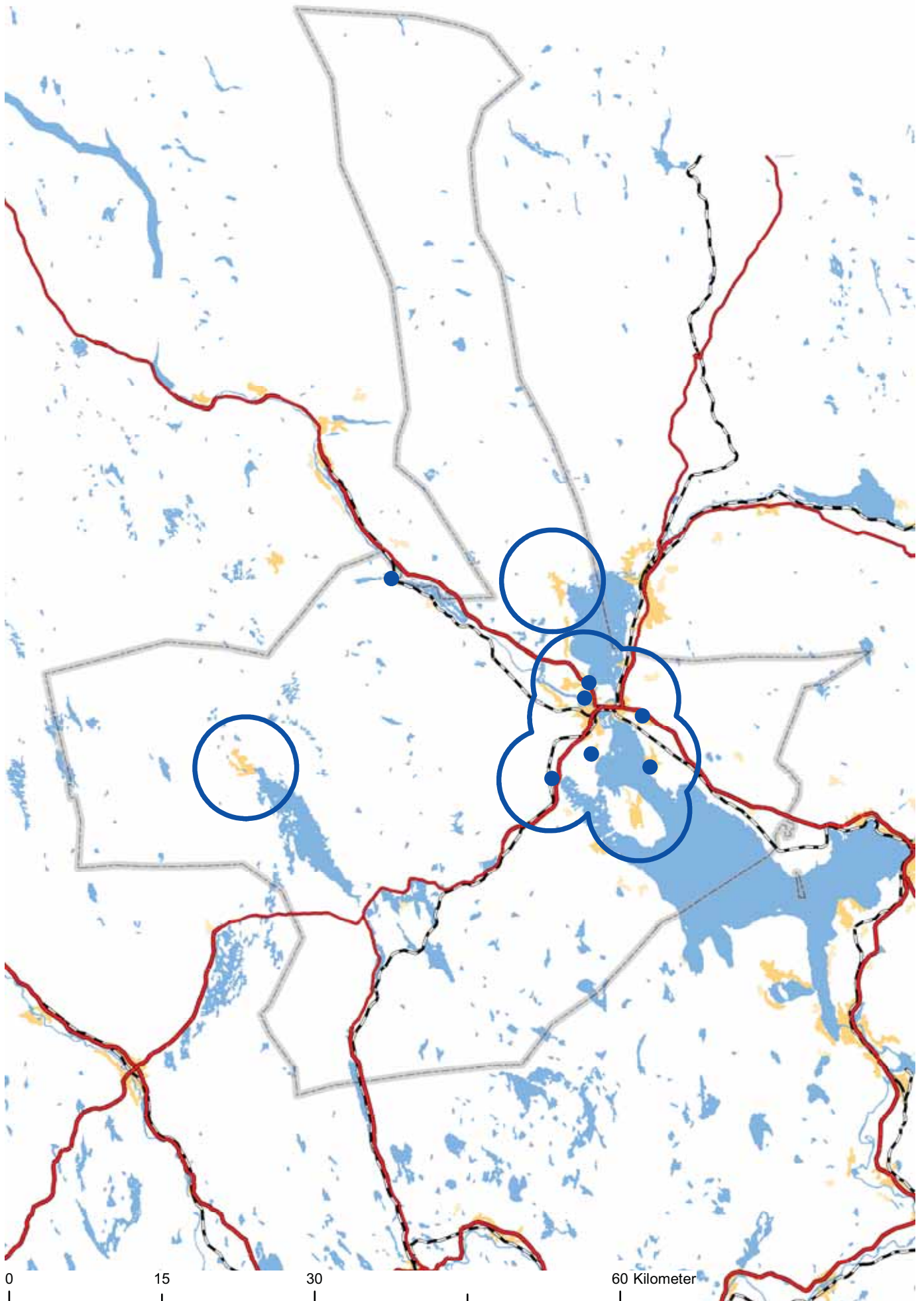
Livsmedelsbutiker med ett buffrat område på 5 km.

Barnomsorg

Kartan visar förskolor i kommunen med ett buffrat område på 5 km runt förskolorna. Kartan visar även byar med bagbarnvårdare som en punktmarkering. Närbelägen barnomsorg är viktigt för att undvika lång färdväg för både föräldrar och barn. Lång färdväg ger sämre möjligheter att gå eller cykla och tar mer tid i anspråk. Närbelägen barnomsorg är framförallt viktigt för föräldrar som arbetar nära hemmet eller inte passerar barnomsorg på väg till arbetet. Det buffrade området på 5 km representerar cykelavstånd. Fristående förskolor redovisas inte då vissa av dem har religiös profil.

Analys

Tillgången till barnomsorg är bäst i anslutning till Mora samt runt Siljan och Orsasjön. Barnomsorg finns även i Venjan och Oxberg. Stora delar av kommunen saknar närbelägen barnomsorg.

Förskolor redovisas med ett buffrat område på 5 km. De blå punkterna är dagbarnvårdare.

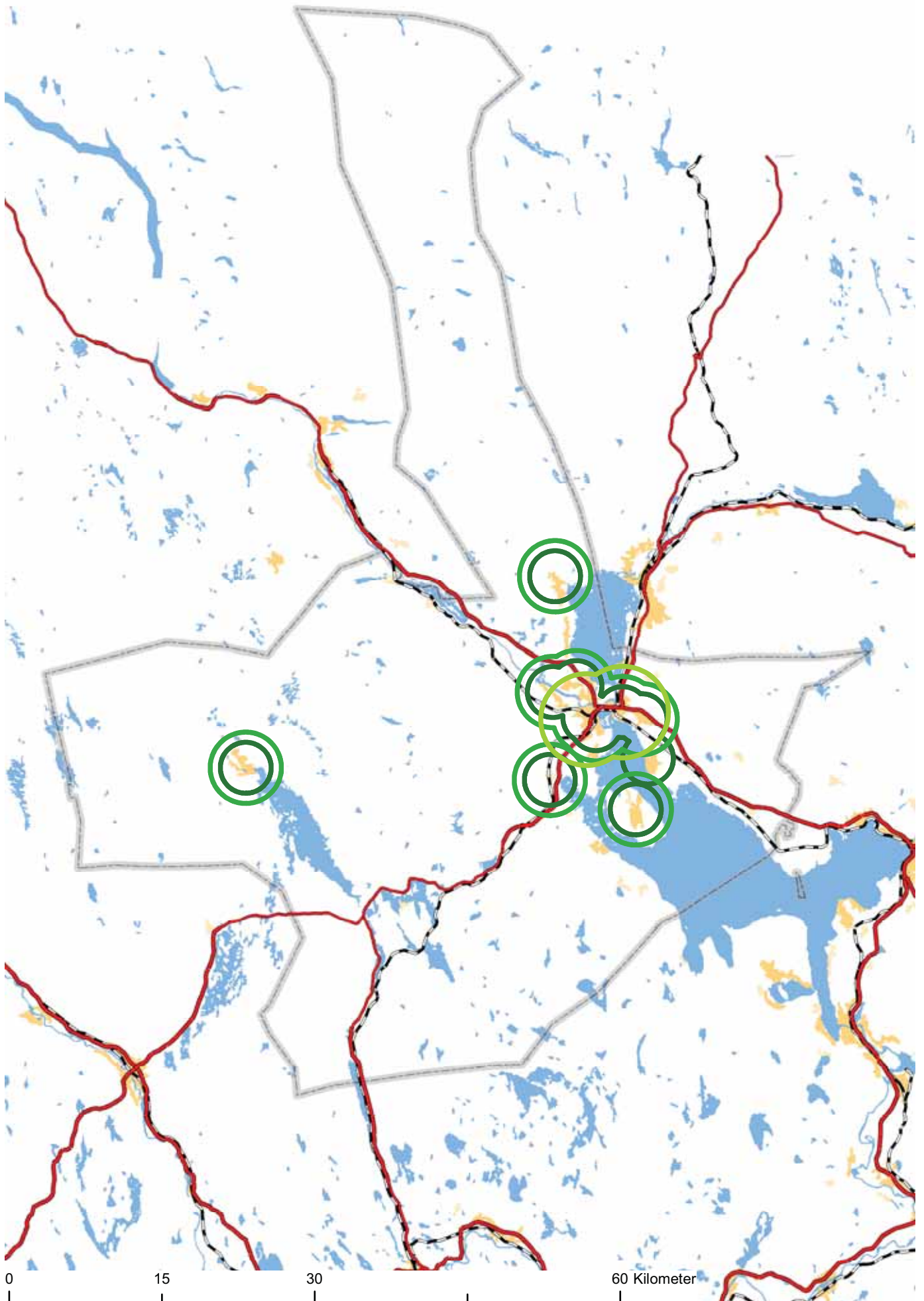
Skola

Kartan visar skolor i Mora kommun. Det buffrade området representerar minsta avstånd för skolskjuts. För F-3: 2,5 km (mörkgrönt), 4-6: 3,5 km (grönt) och 7-9: 4,5 km (ljusgrönt). Kommunen har endast en fristående skola, den har inte religiös profil och redovisas därför på kartan.

Analys

Tillgången till skola är bäst i anslutning till Mora samt vid norra delen av Siljan och vid Orsasjön. Det finns även skola F-6 i Venjan.

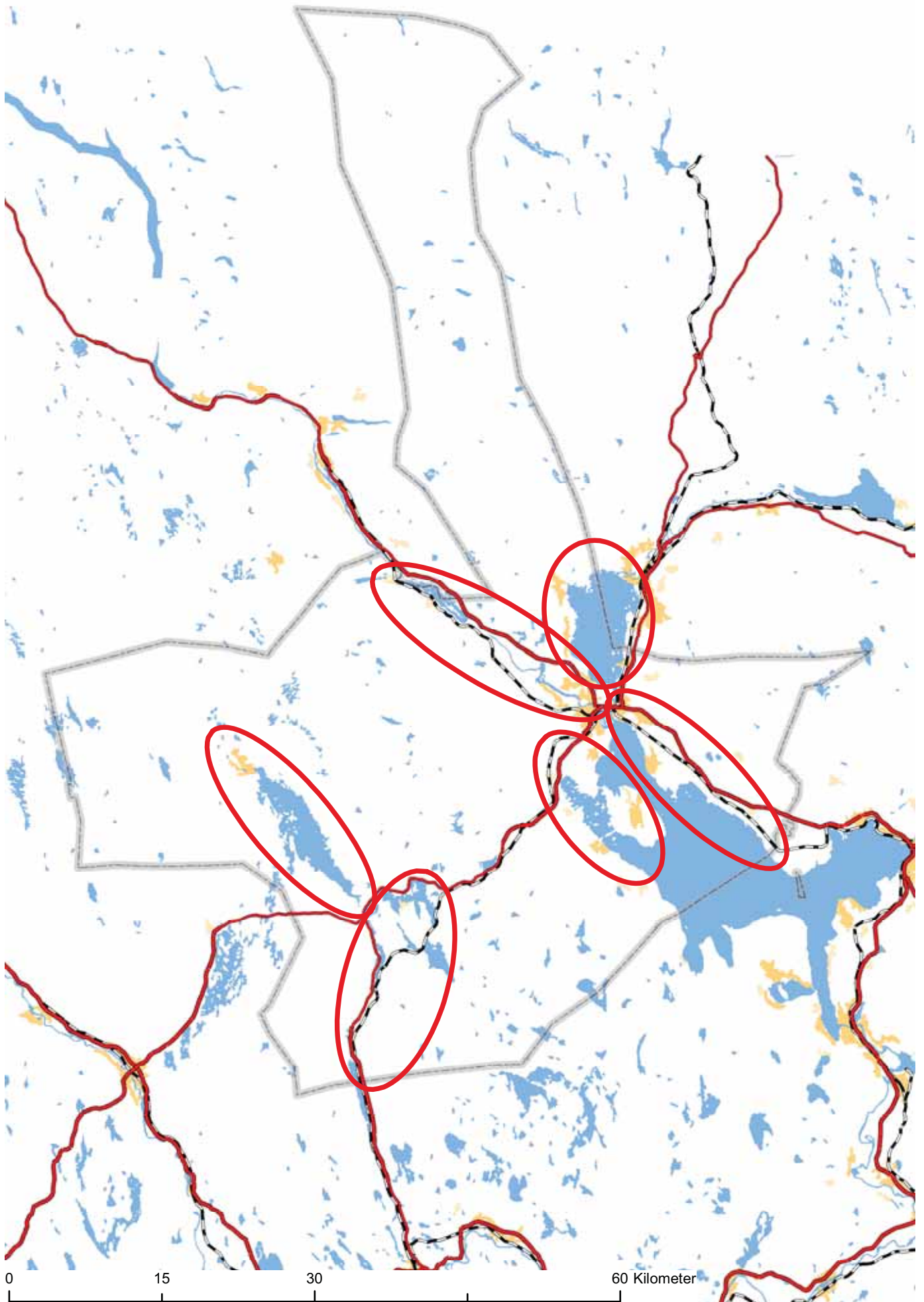
I många områden i kommunen gör avståndet till närmaste skola att elever är hänvisade till skolskjuts. Ju längre avstånd till skolan desto mer fritid tar resan till skolan i anspråk.

Skolor i Mora kommun med ett buffrat område som motsvarar minsta avstånd för skolskjuts i respektive årskurs.

Slutsats

Befintlig bebyggelse, service och infrastruktur är koncentrerad kring de stora sjöarna och vattendragen i kommunen. Möjligheten till landsbygdsutveckling bedöms därför vara bäst i området längs Österdalälven, området kring Orsasjön, området längs västra och östra Siljan till kommungränsen mot Leksand samt området runt Venjansjön och Kättbosjön samt Vanån nedströms dessa till Van. Områdena är markerade med röda cirklar på kartan.

Lämpliga områden för landsbygdsutveckling.

Naturinventering av LIS-områden vid Venjansjön och Kättbosjön i Mora kommun

2012

Bengt Oldhammer

Sammanfattning

Antalet skyddsvärda områden med rödlistade arter vid Kättbosjön och Venjansjön är anmärkningsvärt få. Strändernas flora är i stort synnerligen fattig, undantaget bäckar, bäckutflöden, strandängar och myrområden. Däremot är landskapsbilden estetiskt tilltalande på flera håll.

De områden som kan framhållas i första hand ligger vid Venjansjön: Skällnäset med äldre skog, brandfält i sydöst samt Vanåns inflöde och utflöde. Naturvärdena hos dessa objekt sträcker sig för övrigt i samtliga fall mer än bara 100 meter från strandkanten.

Uppdrag

Undertecknad fick i uppdrag av Miljökontoret och Stadsbyggnadsförvaltningen i Mora-Orsa att utföra en översiktlig naturinventering av strandnära områden, så kallade LIS-områden (landsbygdsutveckling i strandnära lägen), vid Venjansjön och Kättbosjön i Mora kommun, maj-juni 2012. Det som skulle inventeras var skyddsvärda naturtyper/biotoper från strandkanten och 100 meter av den närmaste strandnära marken. Öarna ingick inte i uppdraget.

Metodik

Sjöarnas strandnära miljöer inventerades översiktligt med fokus på skyddsvärda naturtyper, främst naturskogsmiljöer eftersom skog dominerar runt sjöarna. Förekomst av skyddsvärda växter, djur och fåglar, framför allt rödlistade arter, noterades.

När något skyddsvärt eller värt att kommentera hittades avgränsades detta på en karta och angavs med ett nummer. I flera fall var naturområdena så stora att det inte gick att enbart titta på de närmaste 100 metrarna. En helhetsbedömning av områdena gjordes därför.

En kort beskrivning av områdena redovisas i denna inventeringsrapport liksom en del av de bilder som togs under inventeringens gång. Det bör observeras att det inte gjordes någon artinventering på detaljnivå då detta tagit mycket lång tid att genomföra. Koordinater togs med GPS (RT90).

I bilagan redovisas bilder med nummer som hänvisar till nummer som är markerade på kartbilagan.

Definitionsmässigt är naturtyp ett område med ganska enhetlig karaktär och struktur som har ett visst växt- och/eller djursamhälle. En naturtyp kan vara ett större område, t.ex. hed, mosse, granskog eller sjö, men den kan också omfatta en liten yta, t.ex. en typ av damm eller ett strandparti. Växter och djur kräver olika livsmiljöer för att kunna överleva och reproducera sig. En och samma naturtyp kan innefatta många olika sådana livsmiljöer för

växter och djur. Hur många naturtyper som finns i Sverige beror på vilken detaljnivå man lägger sig på.

På uppdrag från Naturvårdsverket använder ArtDatabanken vid SLU naturtyper som ett viktigt verktyg i arbetet med miljöövervakning och uppföljning av Sveriges arter och natur.

Resultat

Kättbosjön

En vackert belägen sjö med ett vackert kulturlandskap och många vackra utsikter över vikar, uddar och öar. Trots stora arealer med främst tallskog runt sjön finns nästan inga gamla träd kvar. Det är också ont om större mängder död ved. Brända stubbar och torrakor lyser i stort sett med sin frånvaro. Därmed är det mycket ont om rödlistade arter i dessa skogsmiljöer. Skillnaden mot naturskogsmiljöerna i södra Mora i det så kallade Vildmarksriket (Kirppu och Oldhammer 2010) är slående. Däremot är det gott om tallmiljöer med träd runt hundra års ålder vid Kättbosjön.

Många uddar, åsar och kantzoner är vackra och hyser ibland både grova och frodvuxna tallar. En del äldre träd finns också.

I strandkanter och på uddar med landskapsmässig skönhet vore det inte helt fel med olika former av skydd eller alternativt kalhyggesfria avverkningsmetoder, istället för brutala kalhyggen och en mycket smal bård av kvarlämnade träd.

De flesta stränder består av sten och har en artfattig flora i kanterna. De är därmed inte slitagekänsliga, undantaget myrmarker och sankmarker samt områden vid bäckar.

Kulturlandskapet, alltså odlingslandskapet vid Kättbo, är vackert nästan överallt med lövskog, ängar, död ved längs bäckar, aspdungar, stenrösen, igenvuxen före detta odlingsmark och så vidare. Att gradera värdet av dessa miljöer är svårt och skulle kräva studier som ligger utanför denna översiktliga inventering. De flesta ängar och strandängar är mer eller mindre igenvuxna med högvuxna örter, och i vissa fall med ungt löv. Några högt klassade ängs- och betesmarker från området uppdagades inte i Länsstyrelsens inventering av sådana (Lennart Bratt och Tomas Ljung 1993). Kulturhistoriska värden finns det gott om.

Kättbosjön hyser bland annat flera par storlom, storskrake, småskrake och drillsnäppa.

1. Talludde i Kättbo

Udde med markerad profil i Kättbo. Ett par storlom uppträdde oroligt i strandkanten. Kulturspår i form av tjärddal. Taggvampar från fjolåret skvallrade om att skogen kan hysa signalarter eller rödlistade arter. Inslag av gamla träd och en del torrträd angripna av mindre mägborre samt även lågor av olika ålder. Flera av lågorna ligger i solbelyst läge vilket är

omtyckt av insekter. I området kan man i viss mån räkna med ökande naturvärden, särskilt gäller detta den del som hyser tallskog. Längre ner i söder mot kraftledningen blir skogen gradvis mer påverkad. Norra delen av udden särskilt intressant. Någon form av skydd rekommenderas.

2. Västra Kättbosjön

Knärot (rödlistekategori NT) på tiotal ställen (6747106/1411278 och 6747193/1411218) i blandnatskog med gran och tall samt inslag av asp. Inte opåverkat av sentida uttag men ändå med en del döende och döda träd, stående såväl som liggande. Bra bonitet. Tänkbart biotopskyddsområde, alternativt klassning som område med naturvärden.

3. Bejnäs

Vacker tallnatskog intill strand och på udde. Till större delen inte särskilt anmärkningsvärd skog i och för sig, men i västra delen finns det tallar med tallticka (NT) på flera ställen (6747735/1410814). Västra delen möjlig att klassa som nyckelbiotop av Skogsstyrelsen, eller åtminstone område med naturvärden. Ett bra stycke av den gamla natskogen och udden bör sparas. Enda området runt Kättbosjön med så många relativt gamla träd, undantaget Millsnäs som har en del spridda gamla tallöverståndare.

4. (Kvarnlandet)

Äldre klenvuxen natskog som ser lite skyddsvärd ut (?) på småblockig lavbevuxen mark. Ej kollad närmare då den ligger mer än 100 meter från stranden.

5. N Eggen

Vacker långsmal udde med gott om marklevande taggsvampar från fjolåret. Landskapsmässigt värdefull ur estetisk synpunkt. Tallarna cirka 100 år gamla.

Venjansjön

Det är gott om kantzoner och uddar där skogen står kvar, särskilt gäller det västra sidan. Venjansjön har väsentligt mer äldre tall än Kättbosjön och även äldre tallnatskog. I söder finns inslag av hällmarktallskog. Trots de gamla träden är det vanligen ont om torrträd och döda liggande träd samt brända träd, även om det förekommer i mycket större utsträckning än vid Kättbosjön.

Sammantaget är naturvärdena vid Venjansjön högre än vid Kättbosjön. Skällsnäset är ett område som måste framhållas. Det är också det största området som är opåverkat av fritidsbebyggelse.

Strandkanterna är inte slitagekänsliga och består vanligen av sten eller block.

1. Vanåns utlopp

Lövrikt område. Delvis igenvuxna ängar, forsar, åar, lugnvatten, dammar och här och där lite äldre träd. Östligaste ån med örtrik flora, t ex tibast, och sparade kantzoner med blandskog är skyddsvärd. I väster kulturmiljöer med lövträd vid Vanåns utlopp. Även inslag av stora lövträd och döende eller döda träd. Mycket ungt löv i form av exempelvis häggsnår. Några noterade fåglar 23 maj var härmsångare, nötväcka, gärdsmyg, skogssnäppa, drillsnäppa (NT), mycket svalor, sidensvans (tänkbar häckare, jagar gärna trollsländor på sommaren) och vid utloppet storlom och tärna.

Inslag av äldre skog och hållmarktallskog norrut längs västra sidan en bit norr om kraftledningen.

Trots att området har vägar, mindre hyggen och kraftverk är det starkt avvikande från Venjansjön i övrigt. Hela området vid Johannisholm är en skyddsvärd natur- och kulturmiljö där naturvärdena skulle kunna utvecklas med rätt skötsel. Att kalhyggen tillåts precis intill är svårt att förstå när det finns alternativ. Området är dessutom turistiskt värdefullt med bra läge precis bredvid E45.

2. Gagnudden med omgivning

Område med något äldre tallskog, bland annat på hållmark. Partivis, men ojämnt, finns hyfsade kantzoner mot sjön och dessutom en skog som brunnit. Brandfältet ligger i en sydvästsluttning intill Gagnudden som av något skäl verkar ha sparats. Brandfält är viktiga miljöer för en rad arter och ökar mängden död ved för lång tid framöver. Talrika angrepp finns av mindre mörghopp, en art som indikerar naturskogsförhållanden. Endast en lika rik lokal för den påträffades under inventeringen och det var på Skällnäset. Värdefullt om så mycket som möjligt av den äldre skogen kan sparas i det inritade området. Det är gott om något äldre träd, torrträd och lågor även söder om brandfältet, om än det inte är opåverkat av skogsbruk. Såväl brandfält som tallskogen söder därom är genomhuggen. Hållmarktallskogen och Gagnudden dock inte påverkad av sentida avverkningar. Området lämpligt att bränna igen. Några små öar utanför i Venjansjön med häckande gråtrut och fiskmå. Tornfalk och spillkråka sågs i området. Den senare en viktig hålbbyggare för bland annat ugglor.

3. Råningen

Örtrik bäck med bland annat rik förekomst av tibast och lind. Den senare en art som i dessa trakter är sällsynt som vildväxande och främst förekommer i bergbranter, ej sällande i krypande relikbestånd. Naturvärdena längs bäcken ligger i stort sett helt och hållet söder om vägen, och alltså inte de närmaste 100 metrarna från strandkanten. Drillsnäppa (NT).

4. Skällnäset

Norr om hyggerna vid Råningen och längs hela strandkanten ut mot och runt Skällnäset växer intakt naturskog (med små undantag). Inslag av gamla träd finns nästan överallt, varav en del är flera hundra år. En del av dem hyser brandljud. Rödlistade arter torde gå att hitta även om det är ont om död ved på marken och i form av torrträd. På många håll är kantzoner medvetet sparade, men på andra finns de kvar på grund av att skogsbruket ännu ej hunnit dit.

Mängden gamla träd och partier med äldre naturskog över så stor areal är med denna inventerings mått mätt ganska imponerande och avviker från stränderna i övrigt runt Venjansjön och Kättbosjön. Det finns även inslag av flerskiktad tallskog, stavatallskog samt tallskog med talrika angrepp av mindre mörghorn.

Landskapsmässigt, socialt och turistiskt är detta ett attraktivt område. Kanske är det turistiska värdet allra störst då det rör sig om flera kilometer stränder och en udde som till större delen är opåverkad av skogsbruk i kanterna. Det finns även intilliggande naturskogar på flera håll samt myrar. Trana, småspov och varfågel noterades. Smålom (NT) häckar och fiskar i området. Gnag av reliktböck (NT) på tall.

Skällnäset skulle lämpa sig synnerligen väl för bränning och skapande av brandfält då det är omgärdat av vatten. Anlagda bränder ökar snabbt naturvärdena då det bildas nya strukturer och död ved. Död ved är en bristvara i Venjans skogsmiljöer, och för att skapa riktigt kvalitativ död ved krävs det mycket lång leveranstid. Därför är det extra bra om att man bränner äldre skog med träd som har tätt mellan årsringarna. Faktum är att en bränning av en äldre naturskog vanligen resulterar i att det kan klassas som nyckelbiotop. Ett stort plus är att Skällnäset saknar fritidsbebyggelse.

Så mycket som möjligt bör sparas av gamla träd, kantzoner och naturskog på Skällnäset, från Ogans utlopp och ner till Råningen i söder.

Länsstyrelsens borde initiera en landskapsanalys för att bedöma naturvärdena i relation till övriga skyddsvärda tallskogsmiljöer i Venjan.

5. Norra Venjansjön

Lövrict område vid Vanåns utlopp med våtmarker i form av strandängar och gölar. Bladvassförekomst. Gökärt, myskgräs, korallrot och rikligt med åkerbär finns i området. Inslag av gamla tallar samt en hel del aspar vilket allt tillsammans gynnar fågellivet. Bland påträffade fåglar kan nämnas rosenfink (NT), härmsångare, grönsångare, spillkråka, bläsand och fiskande smålom. Såväl lövskogar som strandmiljöer är skyddsvärda. Området nyttjas för rekreation av dem som bor i Venjan.

6. Ogans utlopp

Området från Ogans forsar vid vägen/slogboden och ner till Venjansjön är skyddsvärt. Inslag av gamla och även grova träd. Död ved i form av tjärstubbbar, lågor av gran och tall (vid utloppet bland annat) samt torrträd finns i området. Partivis flerhundraårig tall, även med brandljud, intill Ogan. Örtrika kantzoner med naturlig erosion. Skrake, knipa och drillsnäppa, svartvit flugsnäppa, gräsand och kanadagås sågs.

Hyggena intill forsarna vid slogboden och vägen som saknar kantzon strider förstas mot naturvårdspraxis. Kantzonen vid Ogan längs vägen i söder kan väl för övrigt knappast kallas kantzon. Fler avverkningar att vänta på östra sidan ner längs Ogan enligt snitselbanden. I området finns sparsamt inslag av gamla träd.

Ogan hänger i högsta grad ihop med Skällnäset och är ett fint område.

Diskussion om skyddsvärdena

Hur ska områdena som redovisas i denna rapport värderas? Ordet vacker har nämnts flera gånger. Att något är vackert brukar inte fungera som skyddsargument trots att det i högsta grad har relevans, exempelvis gäller det forsar, utsiktsplatser, öppet odlingslandskap och tallbevuxna uddar i sjöar. Vanligen sorteras sådana vackra och sköna miljöer in i kategorierna sociala värden, friluftsvärden och turistiska värden. I en turistkommun som Mora är dessa naturligtvis extra värdefulla. Vid den äldre bebyggelsen i Venjan, Johannisholm och Kättbo tillkommer kulturvärden av olika ålder.

Skällnäset är exempel på ett område med friluftsvärden, turistiska värden och sociala värden. Det är dessutom det enda större sammanhängande området i Venjansjön som är oexploaterat av fritidsbebyggelse.

Men eftersom detta är en naturinventering som ska presentera naturskyddsargument blir det lite knepigare. Lövskogsmiljöer, brandfält, åar och forsar med omgivande mark som redovisas i denna rapport är definitivt skyddsvärda naturtyper. En fördjupad inventering av dem skulle säkert kunna vaska fram ett antal skyddsvärda växter och djur.

När det gäller äldre tallskogsmiljöer har det visat sig vara svårare att hävda naturvärdena på grund av deras ekonomiska värde och bristande kunskap. Många markägare som förvaltar dessa miljöer, liksom personal på övervakande myndigheter, har ännu inte kommit till insikt om de krav som fauna och flora i tallmiljöer ställer.

Skällnäset har på flera håll äldre naturskog med tall. Den är enligt min mening skyddsvärd och kommer i en nära framtid att bli ännu mer skyddsvärd, särskilt om det bildas död ved och brinner i området. Ur ett riksperspektiv finns dessutom på sin höjd bara några få procent äldre skyddsvärda tallskog kvar i Sverige.

Så stor del som möjligt av den äldre skogen på Skällnäset bör skyddas och på sikt restaureras, precis som man i den biologiska mångfaldens namn restaurerar fågelsjöar, dikade myrar och ängsmarker (se exempelvis Forskning och framsteg nr 4 2012, Förvilda Europa). Effekterna på Skällnäset kan komma ganska snabbt eftersom det finns många gamla träd eller områden med äldre skog (detta behöver som tidigare nämnts inventeras och kartläggas först). Det finns också värdefulla tallskogsmiljöer i omlandet varifrån en del arterna kan sprida sig till Skällnäset. Detta är en mycket viktig landskapsekologisk aspekt (Hedgren 2012). Venjan är som helhet fortfarande en värdefull tallskogstrakt för naturskogsarter, trots att många avverkningar gjorts av dokumenterat skyddsvärda tallmiljöer.

Problemen är trots det ovan sagda flera, bland annat: 1. Länsstyrelsen har ytterst begränsat med pengar för att köpa in naturskog. 2. Markägarna avverkar skyddsvärda skogar utan större eftertanke och utan landskapsekologisk planering. 3. Skogsstyrelsen har monopol på

att klassificera nyckelbiotoper (som då enligt reglerna inte får huggas av FSC-certifierade bolag) men förståelsen för det skyddsvärda i tallmarkerna är ofta låg.

Rödlistade arter är i sammanhanget den hårdvaluta som ökar chanserna att få områden skyddade. Nu innehåller de flesta av tallskogarna intill Venjanssjön inte så många rödlistade arter, även om fler skulle kunna hittas om man inventerade de av mig avgränsade områdena. Å andra sidan finns många registrerade nyckelbiotoper med bara några få rödlistade arter. Det kan ju också nämnas att Länsstyrelsen exempelvis helt nyligen gjorde reservat av en tallskog i Rättvik med en (1) rödlistad art (området låg på Sveaskogs mark och kunde därmed lätt skyddas).

Detta ska jämföras med att StoraEnso och Korsnäs på Bergviks mark i södra delen av Mora kommun avverkar miljöer med mer än tio rödlistade arter och signalarter, alltså mer än vad som hittats i tallmiljöerna runt Venjanssjön och Kättbosjön. Trots att jag i denna inventering gått över stora arealer skog intill sjöarna har jag i stort sett inte hittat några riktigt fina skyddsvärda gammelskogar med många rödlistade arter eller signalarter. Det är tankeväckande och visar hur utarmat skogslandskapet är.

Intill Venjanssjöns västra sida finns ett område som heter Grotthöjden där det hittats 30 rödlistade arter och signalarter, främst vedlevande lavar, mossor och svampar. Ändå vill inte Skogsstyrelsen klassa det som nyckelbiotop och StoraEnso vill därmed inte skydda skogen (Oldhammer mfl 2010). Ett ännu mer pedagogiskt exempel är tallskogen vid Östra Värmdersåsen i Orsa där Orsa besparingskog vill kalavverka en tallnaturskog med 47 rödlistade arter och signalarter anno 2012.

De enda som på allvar kan lösa denna till synes gordiska knut är nog politikerna? Det finns miljömål som heter både Levande skogar och Ett rikt växt- och djurliv. Dessa mål är idag långt ifrån att uppfyllas, bland annat av ovan nämnda skäl.

Entomolog Olof Hedgren har i ett omfattande och ambitiöst arbete åt Länsstyrelsen undersökt insektsfaunan i valda talltrakter i Dalarna (Hedgren 2012), däribland i Venjan som pekas ut som ett av de mer värdefulla områdena i Dalarna. Det är väl känt att det finns områden med gammal tall i Venjan.

Jag har saxat följande från rapportens inledande sammanfattning där Hedgren skriver så här om tallskogarna:

”Totalt 32 rödlistade arter noterades (två i hotklass EN, sex VU och tjugofyra NT), och ytterligare ett antal har varit rödlistade tidigare. Av de påträffade arterna betraktas 50 som signalarter. Återstående naturskogar i nordvästra Dalarna och vissa trakter i mellersta Dalarna bör skyddas så fort som möjligt då naturvärdena är unika och knappast går att återskapa. På längre sikt kan fokus sedan riktas mot sydligare områden, och mer skötsel och restaurering. Naturvårdsbränningar bör utföras främst där brandberoende arter har sina förekomster idag, och där man har långsiktiga och praktiska möjligheter att bibehålla faunan med förnyade bränningar.”

Summering och slutsatser av ovanstående lite långrandiga resonemang och bakgrundsteckning: Den äldre tallskog som är kvar vid Venjansjön bör sparas så långt det är möjligt.

Bilaga 1.

Foto: Bengt Oldhammer

K=Kättbosjön. V= Venjansjön

Bilagan finns hos Stadsbyggnadsförvaltningen Mora Orsa, Fredsgatan 12, Mora

Översiktlig naturinventering av strandnära miljöer i Mora kommun sommaren 2012

Bengt Oldhammer

Innehåll

Sammanfattning		3
Uppdrag		3
Metodik, rapportupplägg och inledande synpunkter		4
Resultat		
Van och del av Vanån	(bildbilaga 1)	5
Gävundasjön och del av Vanån	(bildbilaga 1)	6
Örklingen	(bildbilaga 1)	6
Spjutmosjön med del av Gopalån och Gopshusbäcken	(bildbilaga 2)	7
Oxbergssjön och del av Dysån	(bildbilaga 2)	8
Lädsjön med del av Lädsån	(bildbilaga 3)	9
Sästjärn med del av Säsån	(bildbilaga 3)	9
Orsasjön med del av Våmån	(bildbilaga 4, 5)	10
Östra Siljan	(bildbilaga 6)	13
Västra Siljan till Gesunda	(bildbilaga 7)	14
Vikaviken	(bildbilaga 8)	15
Sollerön	(bildbilaga 9)	17
Bilagor		20
Referenser		20

Sammanfattning

Under sommaren 2012 utfördes en översiktlig naturinventering i Mora kommun av strandkanterna längs ett tiotal sjöar och vissa sträckor av ett dussintal åar eller bäckar. Framför allt handlade det om Siljan och Orsasjön. Syftet var att lokalisera områden med skyddsvärda naturtyper olämpliga att bebygga och därmed olämpliga att föreslå som LIS-områden (Landsbygdsutveckling I Strandnära lägen) i den kommunala översiktliga planeringen.

Skyddsvärda stränder och områden är markerade med rött på bifogade kartor och illustreras med drygt 200 bilder i bildbilagorna.

Några särskilt skyddsvärda områden som kan framhållas är följande (ej rangordnat): 1. Nordöstra Finnbacka intill badplatsen vid Van. 2. Västra delen av Örklingen. 3. Pellsjön i Oxberg med utflöde . 4. Västra Oxbergssjön. 5. Vikar vid Bäcka/norra Orsasjön. 6. Våmån med utlopp. 7. Delar av Vattnäs. 8. Kråkberg. 9. Fjöran vid västra Orsasjön. 10. Garsås och söderut. 11. Dragviken-Dragnäsudden i Nusnäs. 12. Bossåns mynning och Vikavikens inre del. 13. Sundet. 14. Norrviken.

Uppdrag

Undertecknad fick i uppdrag av Stadsbyggnadsförvaltningen i Mora-Orsa att utföra en översiktlig naturinventering av strandnära områden i Mora kommun sommaren 2012. Sjöarna och åarna var i grova drag följande och framgår mer i detalj av text och kartor:

- * Van och del av Vanån
- * Gävundasjön och del av Vanån
- * Örklingen
- * Spjutmosjön med del av Gopalån och Gopshusbäcken
- * Oxbergssjön och del av Dysån
- * Lädsjön med del av Lädsån
- * Sästjärn med del av Säsån
- * Orsasjön med del av Våmån
- * Siljan inklusive Sollerön och delar av sex större åar/bäckar

Det som skulle inventeras var skyddsvärda naturtyper/biotoper från strandkanten och 100 meter av närmast liggande mark. Med andra ord områden olämpliga att bebygga och därmed olämpliga att föreslå som LIS-områden (Landsbygdsutveckling I Strandnära lägen) i den kommunala översiktliga planeringen. Öarna ingick inte i arbetet. Tidigare under året hade en liknande inventering gjorts av Kättbosjön och Venjansjön (Oldhammer 2012).

Metodik, rapportupplägg och inledande synpunkter

Sjöarnas och åarnas strandnära miljöer inventerades översiktligt med fokus på värdefulla naturtyper. När något skyddsvärt hittades avgränsades det på en karta (med röd färg) och angavs med ett nummer och ett namn.

I en del fall var de skyddsvärda naturområdena så stora att det inte gick att enbart titta på de närmaste 100 metrarna. En helhetsbedömning gjordes vid sådana tillfällen. Detta framgår av texten och avgränsningen på kartan.

De tolv olika områdesavgränsningarna enligt innehållsförteckningen inleds i de flesta fall med en kortfattad översikt. Sedan följer en beskrivning av småområden med lägre naturvärden inklusive deras eventuella skyddsvärden. I den samlade naturskyddsbedömningen i slutet ges också information om slitagekänsligheten. I de nummerade områdesbeskrivningarna som därefter följer återkommer ibland detaljer om skyddsvärden.

Generella och kortfattade resonemang om effekterna av regleringen av Siljan återfinns under Spjutmosjön och Sollerön (Norrviken).

Förekomst av en del växter, djur och fåglar noterades, framför allt typiska, rödlistade (NT=nära hotad, VU=sårbar, EN=starkt hotad), mindre vanliga eller sällsynta arter. Det bör observeras att det inte gjordes någon systematisk artinventering, eller sammanställning av redan kända uppgifter, då detta tagit mycket lång tid att genomföra. Artexemplen kan snarare ses som smakprov. Koordinater togs med GPS (RT90).

I bildbilagorna redovisas bilder (drygt 200 stycken) med nummer som är markerade på kartorna i kartbilagan. Dessa kompletterar textens summariska miljöbeskrivningar.

Definitionsmässigt är naturtyp ett område med ganska enhetlig karaktär och struktur som har ett visst växt- och/eller djursamhälle. På uppdrag från Naturvårdsverket använder ArtDatabanken vid SLU naturtyper som ett viktigt verktyg i arbetet med miljöövervakning och uppföljning av Sveriges arter och natur.

Syftet med strandskyddet är att trygga förutsättningarna för allmänhetens friluftsliv och bevara goda livsvillkor på land och i vatten för djur- och växtlivet. Stränderna fyller många olika och viktiga funktioner. Ofta är det särskilt art- och individrikt i gränzonen mellan vatten och land. Strandnära miljöer är exempelvis viktiga för fisklivet. Av 24 olika fiskarter i Siljans sjösystem är de flesta helt eller delvis knutna till strandnära områden (Bruks, Carlstein och Olsén 2000). Många fåglar häckar i strandnära miljöer eller rastar där under sträcket. Silikatstenar och hållar samt framför allt kalksten i vattenkanten kan vara artrika för skorplavar. I skvalpzonen på fast mark skulle man kunna påträffa exempelvis sammetstaggsvamp som är rödlistad (Janolof Hermansson muntligen). Detta är bara några få exempel på mångfalden. Fler återfinns i områdesbeskrivningarna.

Förutom naturvärdena, som denna inventering har som fokus, måste det också betänkas att Siljan och Orsasjön är turistområden av riksklass. De turistiska värdena kommer snarare att öka än minska under lång tid framöver. Mora har en turistisk fördel då det är en inlandskommun med ovanligt mycket stränder vid sjöar, älvar och åar.

Ingrepp i samband med bebyggelse vid stränderna är ofta irreversibla. Små båthamnar eller bryggor, strandskoning, betongfundament, gräsmattor, utfyllnader, båthus, slogbodar och så vidare kommer ofta sakta men säkert smygande intill villor och fritidshus. På många ställen har det schaktats ända ner i Siljan. Man kan tycka att ett litet ingrepp här och där inte förstör helheten och inte är något att bråka om. Men till slut finns mycket litet eller ingenting kvar av de naturliga växtsamhällena. En form av fragmentering. Det bör påpekas att även om ett hus ligger 50-100 meter från sjön lägger de som bor där ofta beslag på stranden. Under inventeringens gång har åtskilliga sådana exempel noterats (en del av dem återfinns i bildbilagorna). Det skulle inte behöva vara på det här viset med rätt planering, tydliga regler och strama tyglar. Exempelvis skulle bad och båthamnar kunna lokaliseras och koncentreras till vissa platser.

När det gäller skyddsvärda skogar intill strandkanterna är dessa miljöer inte bara fragmenterade utan i stort sett utplånade sedan länge. Det enda som återstår för att slå vakt om naturskog intill sjöar och åar är restaurering och fri utveckling. Lövlokaler på produktiv mark kan återfå naturvärden relativt snabbt.

Jordbrukslandskap intill vatten erbjuder inte bara vackra utsikter utan är också viktiga för rastande och häckande fåglar. Det mest slående under inventeringen var nog att det finns så lite jordbruksmark kvar som brukas aktivt och ligger i direkt anslutning till sjöar och åar. Artrika ängar intill vatten är oerhört sällsynta, och de få som finns bör man verkligen slå vakt om.

Resultat

Van och del av Vanån

Van har steniga stränder med pors, ljung och rikligt med ängsvädd. Flera par drillsnäppa. På några ställen sandstrand. En gravplats (fornminne) finns utmärkt. I Vans norra del finns gräs och videsnår längs stränderna, vilket är positivt för bland annat fågellivet. På något ställe i nordvästra delen vid Vansångsvägen finns några örtrika ängar med bland annat ormröt, kattfot, rödsvingel, liten blåklocka och ärenpris. Hävd behövs då igenväxning tycks pågå sakta men säkert. Vid Vanåns utlopp och uppströms Vanån finns partier med stort inslag av högvuxen starr och på en del ställen videsnår. I tallskogen väster om Vanån (något norr om Finnbodarna där asfältvägen slutar och vägen Båthuslingan går) bör man förslagsvis vara lite aktsam om träden. Samma sak gäller vissa delar av östra sidan om Vanån. Tallbestånd med inslag av gamla tallar så nära byn bör lämpligen ej kalhuggas. Även vid badplatsen och norr därom (se område 1 nedan) finns inslag av äldre tall. Tallskogen på alla dessa platser är ganska vackert utformad. För övrigt är det framför allt västra sidan av Vanån som har en liten kantzona med träd som bör påverkas så lite som möjligt.

Bedömning: Den enda delen av inventeringsområdet där det finns skyddsvärda delar är vid byn Finnbodarna och upp längs Vanån. Det gäller då särskilt gräs/starr och videbuskage intill vatten och de ganska vackert utformade partierna med tall som nämns ovan.

Området som helhet är inte slitagekänsligt.

1. Badplatsen-Kasernudden

Ett större område med naturskog, främst tall. Inslag av gamla träd, grova träd samt en del torrakor och död ved. Det finns även gran och partier med asp. Några gölar, sumpskog och myr ingår också vilket gör variationen stor. Kasernudden är historiskt intressant ur flera aspekter. Hela området bör inventeras, avgränsas och skyddas i någon form. Avverkningar bör inte ske i området, ej heller uttag av torrträd på den tallbevuxna myren på det sätt som skett.

2. Vik av Vanån

Rikligt med starrvegetation och näckrosor där det är öppet vatten i viken.

Gävundasjön och del av Vanån

Odlingslandskapet är helt igenvuxet med stora hav av bland annat hundkex. Skogarna är avverkade med några få undantag, främst då vid Siktjärnens badplats och längs vägen norr därom ner mot Vanån. Dock ingen anmärkningsvärd tallskog, även om tallskogen längs Vanån från Gävunda och ända till Johannisholm ofta besöks av turister som stannar till. Vattnet utnyttjas förstås också för fiske.

Bedömning: Inga särskilda synpunkter.

Örklingen

Skogarna runt östra delen av sjön är mestadels avverkade. Södra delen är något mer intakt och dessutom med ett avvikande våtmarksområde och några öar. Det området "hänger ihop" med udden/halvön som avgränsar Örklingen i två delar. Bland annat finns en myr på halvön. Västra delen av sjön är till större delen oexploaterad och ligger i ett vackert läge med Vanåns in- och utlopp. Turistiskt värdefullt och nyttjat av friluftslivet på olika sätt.

Bedömning: De på kartan markerade strandsträckorna är skyddsvärda. Örklingens västra sjö står i en klass för sig och bör ej exploateras på något sätt. Kalhyggen bör ej tas upp ner till strandkanten. Sjön har störst potential i så orört skick som möjligt. Området närmast rastplatsen vid Johannisholm är påverkat av utfyllnader nästan ända ner till sjön. Sådana bör inte tillåtas söderut vid en eventuell expansion av campingverksamheten.

Många delar av de inritade stränderna är slitagekänsliga.

1. Västra delen av Örklingen

Sträckan från utloppet i Vanån och upp mot inloppet har sumpiga strandängar med starr, gräs och viden, t ex lappvide, pors, odon, topplösa och nålstarr. Häckande knipa, drillsnäppa, gräsand, fiskmå, storlom, fisktärna, gluttsnäppa och passerande häger. Sträckled längs vattnet. Fuktiga partier en bit in i skogen. I övrigt grövre tallskog, om än välstädad. Slitage och i viss mån störningskänsligt på grund av fågellivet som är förhållandevis rikt på grund av rinnande vatten, öar och buskrika strandkanter med gräs och örter. Även bladvassbälten

finns. Därtill kommer myrar och miljöer med gamla träd intill Örklingen. I sydöst dock ungskog och mer trivialt.

2. Östra delen av Örklingen

Södra delen är ett våtmarksområde med anmärkningsvärt mycket starr och gräs. Fina fågelmarker bland annat.

Spjutmosjön med del av Gopalån och Gopshusbäcken

När älven reglerades uppstod en damm som kallas Spjutmosjön. Gopshusängarna lever kvar som namn men dränktes helt och hållet. Bland annat växte där Sveriges sydligaste förekomst av nordisk stormhatt. Många synnerligen intressanta botaniska lokaler gick förlorade längs älven vid regleringen. Områden som Alderängarna och Åmänget med mycket klapperstensmark växte igen. Erosionen i sandniporna upphörde och erosionen längs älven minskade kraftigt. Revlarnas vegetation och insektsliv förändrades. Oskattbara värden gick förlorade när den naturliga dynamiken sattes ur funktion. Nu mer än 50 år efter regleringen märks dessa effekter mycket tydligt, och flera växter och djur har försvunnit eller är på väg att försvinna från Mora kommun. Problemet är knappast inte alls uppmärksammat i litteraturen (Oldhammer, in prep till Fauna och Flora).

Gopshus har blomsterrika vägkanter genom hela byn. Många ängar är dock igenväxta med höga kvävegynnade arter som konkurrerat ut den mer lågvuxna och praktfulla floran.

Gopshusbäcken har högvuxen vegetation och är i vissa delar lövrik med lönn (föryngrar sig numera mer än tidigare, troligen en växthuseffekt), hägg, vinbär, sälg, asp och örter som kärrfibbla, rödfibbla och flädervänderot. Attraktiva fågelmiljöer i de delar där det finns lövlundar. Annars går bäcken genom flera trädgårdar och är starkt påverkad av allt från röjningar till betongfundament. Längre upp hyggen och inga naturvärden att tala om. Vid bebyggelsen finns artrika ängar och vägkanter även 100 meter från Gopshusbäcken.

Bedömning: Begränsat med skyddsvärda områden av högre kvalitet vid Spjutmosjön och i Gopshus, men blomsterprakten och ängarna som hävdas bör man värna.

Inget av de skyddsvärda områdena är anmärkningsvärt slitagekänsligt, undantaget själva slänten i område 1.

1. Väster Spjutmodammen

Mindre parti skyddsvärd tallskog i brant ner mot sjön. Död ved i solexponerat läge. Tunt humusskikt med bland annat mjölon. Enstaka rörflen i sjökanten. Tallskogen ovan branten ej anmärkningsvärd.

2. Nordväst Spjutmodammen

Något äldre och flerskiktad tall intill vattnet på den lilla udde som ligger i sydöstligaste delen av den avgränsade halvön knappt 3 km från själva dammen. Tallticka (NT) 6777516/1417733, storlom, drillsnäppa (NT), talltita, kricka med ungar, tornfalk, fisktärna och violettgrå tagellav (NT) 6776859/1417513.

Norr om den lilla udden ligger en vacker ås som utgör en del av halvön. Hela det avgränsade området ligger vackert och hyser tallskog med vissa naturvärden. Opåverkat av modernt skogsbruk. Bör skyddas som reservat för framtiden.

3. Gopalån

Partivis örtrik å med hägg, asp (1 ex en meter i diameter i basen), kransmossa, ormbär, kanelros och ormbär för att nämna några. Det är en helt annan karaktär än Gopshusbäcken med sin sprutande örtrikedom, men ändå artrikt och med vissa naturskogskvaliteter, dock långt ifrån överallt. Det finns en del hyggen och långa sträckor har torrare mark. En exploatering längs ån känns trots de begränsade naturvärdena ändå lite tveksam. Skogen vid de omgivande 100 metrar längs ån sidor är inte märkvärdig. Det torde räcka med ett skydd av 25-50 meter längs båda sidor av ån där skogen om möjligt bör få utvecklas fritt. Tallskogen i sluttningen på åsen intill badplatsen har vissa värden och bör sparas.

Oxbergssjön och del av Dysån

Centrala Oxberg har vackra och artrika miljöer med mycket blommor och mycket vatten. Även ängar och ett levande odlingslandskap präglar bygden. En ytterligare exploatering i dessa delar är ett delikat problem att hantera.

Ljustjärn är ganska påverkad eller bestående av igenväxta ängar. Lillsjön har mycket gräsväxt och löv vid Blundänget. Längs Oxbergssjöns södra sida finns blockområden, troligen blocksänkor?, med gamla tallar.

Bedömning: Pellsjön och de oexploaterade delarna av ån från Pellsjön och ner mot älven, samt gärna sträckan längs älven mot järnvägsbron, bör visas största möjliga aktsamhet. Våtmarksområdet i västra delen av Oxbergssjön har högt skyddsvärde.

Strandkanterna vid Oxbergssjöns våtmarksområde, Ljustjärn och Pellsjön är delvis slitagekänsliga.

1. Kyrkogårdsvägen

Lövrisk sluttning vid kyrkogården ner mot älven med bland annat grönsångare. Längre nedströms finns hävdad odlingsmark olämplig att bebygga. Norrut finns även där en del lövriska partier, men av lägre naturskogskvalitet.

2. Pellsjön

Ån som rinner från Pellsjön till älven har ett odiskutabelt skyddsvärde som våtmark med närmast intilliggande lövskogar, ängar och hävdad odlingsmark. Marken delvis mycket slitagekänslig, även om den på flera ställen är starkt kulturpåverkad på olika sätt. På störd mark noterades slätterfibbla i mängd, blåeld och gul fetknopp. Pellsjöns södra sida har inte exploaterats alls och där finns bladvassbälte, lövsån samt odlingsmark. En exploatering av området känns otänkbar.

3. Österdalälven norr Oxberg

Den oexploaterade marken längs denna älvsträcka hyser våtmarker, öppen mark som hävdas och en kantzon med både löv och barr samt örter. Älvkantens växt- och djurliv med den forsande älven skulle må bäst om området fick vara ungefär som det är. Forsärla och ett par knölsvan sågs i älven liksom drillsnäppa (NT) och gärdsmyg.

4. Västra Oxbergssjön

Våtmarksområde vid Dysåns mynning med sumpskogsmiljöer, lövbuskage och kärr. Längre åt väster blir ån ett mer ordinärt vattendrag. I öster på något ställe odlingsmark. Våtmarken i öster får inte exploateras. I väster är det främst i anslutning till ån det är skyddsvärt. Vid ett besök sågs klapperstensstrand, bäverfälld lövskog, bestånd av skogssäv, tiotalet starrarter, vattenklöver, pors, kärrspira, brudborste, trädgårdssångare, kanelros mm. Mycket variationsrikt. Avgränsningen på kartan något grov. En mer ingående inventering vore av intresse.

Lädsjön med Lädsån

Lädsjön är exploaterad i västra delen. Skogen runt sjön i övrigt är inte särskilt anmärkningsvärd, även om det finns myr på några ställen. Uddtjärn har rik växtlighet och ligger vid Lädsåns utlopp.

Bedömning: Lädsån som sådan är skyddsvärd liksom Åltjärn. Uddtjärn består till 80 procent av myrmark som naturligtvis inte kan bebyggas.

Marken runt Lädsjön är i stort sett inte slitagekänslig, däremot till stor del vid Åltjärn och Uddtjärn.

1. Lädsån och Åltjärn

Lädsåns västra del är mest skyddsvärd och flodpärlmussla (EN) är påträffad. Naturligtvis bör hela ån som sådan värnas då den är fin ända ner till älven. Omgivande skog är däremot inte särskilt märklig. Generella kantzoner på minst en trädhöjd sparas lämpligen. Lädsån i väster rinner ut i Åltjärn som har rikligt med starr i kanterna och utgör en miljö för bland annat fåglar. En häger och kanadagås sågs där.

Sästjärn med Säsån

Bedömning: Området är tämligen exploaterat. Vildvuxna delar av ån och våtmarkerna vid sjön lämnas ifred.

Marken intill ån och sjön är inte slitagekänslig, med några undantag.

1. Nordöstra Sästjärn

Våtmarksområde med häckande fåglar. Bladvass finns men det är starr som dominerar. Andra växter är t ex kärrspira, bläddra, tranbär, viden och ängsull. En blötmyr med bland annat storsileshår ligger strax nordväst om denna lokal.

2. Västra Sästjärn

Våtmarksområde (blått på topokartan) som är fågelrikt med bland annat fiskmåsar och gråtrut (NT). Bör lämnas orört, även om fastmarken intill inte har några anmärkningsvärda naturvärden.

3. Säsåns utlopp

Säsåns övre lopp från riksvägen och ner till sågen bör vara orört. Därefter är det starkt påverkat ner till bommen vid älven. Även där är påverkan stor men ån har lövlundskaraktär och en rik växtlighet. Bland annat finns missne, skogssäv, lundelm, mannagräs och enorma och praktfulla bestånd av brokiris. Den senare en sällsynt förvildad växt som kommer från östra delen av Nordamerika. Troligen finns här ett av de största vilda bestånden i Sverige 6771989/1423416. När den kommit till Säs och hur är okänt. Kanske med en amerikaresenär? Mot detta talar uppgifter om att första vildväxande fyndet i Sverige gjordes 1960, vilket emellertid inte säger när den först togs i odling. Arne Granerot, botanist i Mora, hittade första fyndet vid Alderängarna i början av 1980-talet. Hade den invandrat tidigare borde det nog ha gjorts fynd tidigare under 1900-talet. I övrigt finns sentida fynd från Alderängarna, Dynggrav och här och där på stränderna vid Siljan. Den är helt klart under spridning, vilket inte minst konstaterades under denna strandinventering (opublicerat manus av Oldhammer i Trollius, Dalarnas Botaniska Sällskap). Vid Orsasjön har den ej hittats ännu, vilket talar för att Säs verkligen kan vara brokirisens moderkälla. Arten är vacker men klassas av limnologer som ogräs, dock ännu inte invasiv som exempelvis det introducerade jättegröet.

Bombmurkla (VU och fridlyst) finns vid Säs 6772822/1422538 (muntlig uppgift Sebastian Kirppu, Länsstyrelsen Dalarna). Utter (VU) rör sig ofta längs ån och i älven.

Orsasjön med del av Våmån

Orsasjöns norra del mellan Våmåns mynning och i höjd med Tackholmen före våtmarken vid Aborrkammaren är redan sönderexploaterad, liksom en del av Bäcka. Samma sak gäller på det stora hela västra Orsasjön ner till Kråkberg. Det finns en del små och ganska obetydliga starrmader och videsnår som ligger som fläckar intill odlingslandskapet eller bebyggelsen i västra Orsasjön. De är markerade med pilar på kartan. Dessutom finns en del odlingsmark som går ner mot sjön. Den nyttjas av såväl rastande som häckande fåglar. Bland annat finns både sånglärka (NT) och storspov (VU) i stråket Våmhus-Bonäs.

Lintiärn är redan exploaterad men det som finns kvar runt sjön utgörs av våtmark och myr som är slitagekänslig och olämplig att bebygga. Djupsjön och Gravtjärn är tänkbara häckmiljöer för smålom (liksom en del tjärnar intill), även om så inte tycks vara fallet idag. De bör helst lämnas orörda, men å andra sidan är det hyggen runt sjöarna och naturvärdena är

låga. Vid Gravtjärn är såväl sjö som myr dessutom exploaterad som fiskevatten. På lång sikt kan naturen naturligtvis återhämta sig från sådana ingrepp. Smålom fiskar i Orsasjön och behöver små ostörda tjärnar, eller ännu hellre gölar, för att häcka. Tillgången på dessa är begränsad.

Det mesta längs Orsasjön i nordöst från Vattnäs och söderut är exploaterat och bebyggt. Bostäder på åkermarken ökar snabbt.

Bedömning: Oexploaterade delar av norra Orsasjön med starrbälte och lövskog eller blandskog intill vattnet är skyddsvärda. Ganska fågelrikt med flera små öar. Samma sak gäller sydöstra delen av Orsasjön vid Vattnäs där det fortfarande finns oexploaterade partier med naturvärden och ett odlingslandskap som nyttjas flitigt för rekreation av såväl morabor som turister. Ganska fågelrikt, särskilt under vårens sträck. Där finns även växter i form av ävjebroddssamhällen. Våmån får nog betraktas som mer eller mindre oexploaterbar. Västra sidan av Orsasjön är skyddsvärd i södra delen vid Kråkberg samt vid ytterligare ett kärrområde med lövskog intill Fjöran. Sandstränderna i Kråkberg utgör en ovanlig och värdefull miljö för Orsasjön.

Sumpigare strandmiljöer är ganska slitagekänsliga.

1. Bäcka

I östra delen av viken vid Bäcka ligger en våtmark med starr och gräs, bland annat stora ruggar av jättegroe och bladvass. Där finns också ett knappt halvt hektar med gamla tallar i en dunge, och med enstaka spridda tallar västerut längs stranden. Lövlund (igenväxt mark) intill vattnet. Reliktbock på tall (NT) 6779993/1432025. Spår av blekor och andra kulturspår. Ganska fågelrik del av Orsasjön under häcktiden men även under vårsträck, och ibland höststräck. Under besöket sågs mer än tio tornseglare (NT) vilka häckar i området. Hela Bäcka kulturhistoriskt intressant. I väster badplats. Vacker utsikt för turister och andra. (Det bör observeras att östra delen som beskrivs ovan ligger i Orsa kommun men utgör en del av strandsträckan vid Bäcka).

2. Väster Bäcka

Starriska strandkanter med lövskog och videsnår med bland annat topplösa och lappvide. Intill finns tallskog av ordinär typ, även om det ofta lämnats en kantzon intill vattnet på tiotalet meter (något som inte är fallet på flera platser längs exempelvis östra och västra Siljan där skogen avverkas/gallras ända ner till lövskogsbården). Tärna och fiskande smålom noterades. Ganska fågelrikt område rent allmänt.

3. Våmån och nordvästra Orsasjön

Sydligaste delen av Våmån nedanför stora bron över vägen är lövrik, örtrik och med mycket starrmader. Där Våmån rinner ut och längs västra delen av Orsasjön finns våtmarker, lövskog och ett levande kulturlandskap med odlingsmark. En skyddsvärd strandsträcka med fina fisk- och fågelmarker bland annat. Sydligaste delen något mer tveksam då det finns några nya hus, men själva strandzonen är ändå ganska intakt och bör helst ej bebyggas ytterligare med villor eller båthus.

I övre delen av Våmån, som är cirka 6 km!, är åns vegetation starkt varierande med klapperstensstrand i forsande vatten och längs stränder, ängsmarker (det mesta dock igenvuxet, men visst bete pågår), sumpskog och frodiga lövskogar. Fågel- och växtrikt samt även fisk och utter (VU). Forsärla. En mer detaljerad inventering vore av intresse och måste göras om det finns tankar på att bygga längs ån (att gå över hela sträckan torde ta en till två veckor). En mycket skyddsvärd och vacker å med ofta skyddsvärda och fågelrika miljöer som angränsar till vattnet. Högsta skyddsvärde.

4. Kråkberg

Kråkberg domineras av sandstrand och däremellan stränder med starr och viden samt tall en bit in. Strandvegetationen som delvis ligger under vatten hyser småvuxen vegetation med t ex strandranunkel, nålsäv, fryle och ärtstarr. På torrare mark hittas allt från myskgräs och ögonpyrola till sandvide och ängsvädd. På mer sandig mark växer det ovanliga daggvädet på en av sina klassiska lokaler i Dalarna, och faktiskt även i Sverige. Det finns i Sverige bara på naturliga ståndorter längs Österdalälven i Mora samt längs Klarälvsdalen i Värmland. I norra delen och bort mot Bonäs bygdegård dominerar strandkärr, starr och gräsmark med viden och en lövskogsbård på en del ställen. Även det värdefullt men inte i samma klass som sandstrandsmiljöerna.

I Kråkberg har också funnits skalbaggen strandsandjägare (VU). För närvarande är den borta men kan kanske komma tillbaka? Mora har Dalarnas enda förekomst av strandsandjägare på strandrevlar i Österdalälven nedre del. Arten har drabbats hårt av älvreglering och onaturlig vattenståndsfluktuation då den lägger ägg i sanden nära vattnet.

Som helhet har stränderna vid Kråkberg en flora som måste värderas ganska högt. Tallskogen längre in är inte anmärkningsvärd, även om det finns partier med lövskog, bland annat asp. Huruvida tallmarken på sand kan hysa intressanta marksvampar må vara osagt. Mora och Bonäsfältet hyser ju en mycket stor artrikedom av just svampar som spindelskivlingar och taggsvampar.

Trots att Kråkberg är exploaterat är stranden ganska tillgänglig för allmänheten.

5. Sydöstra Orsasjön-Vattnäs

De obebyggda gluggar mot vattnet som finns kvar utgör vackra utsikter och har till större delen lövskog eller viden med starr och gräs i kanterna, bland annat bladvass. Därutöver är det ett delvis aktivt och levande kulturlandskap där det bland annat bärgas hö. På något ställe betar hästar ner mot vattnet. Storspov (VU) och sånglärka (NT) finns fortfarande i landskapet. I den sydligaste och bebyggda delen finns en del våtmarker med rik växtlighet, särskilt vid de små öarna. Fågellivet är delvis rikt, särskilt under vårsträcket då vattnet tidigt är öppet vid Vattnäs, Legranäs och Orsälven. Under inventeringen sågs en varnande göktyta (NT) på obebyggd mark vid Legranäs och grupper av tornseglare (NT) vid Vattnäs udde. Nämnas bör också ävjobroddsfloran söder om Vattnäs udde, även om det är oklart hur den mår idag på grund av regleringen. Ävjobroddssamhället består av dylevande växter som bara kan ses vid lågvatten och många av dem är mycket sällsynta och sårbara, exempelvis gäller det två arter av slamkrypa.

Markerade sträckor på kartan bör ej exploateras med bebyggelse eller exploateras ytterligare. Tillgängligheten för allmänheten är redan ett stort problem.

6. Kärr och lövskog vid Fjöran

Vid Fjöran ligger ett skyddsvärt kärr precis intill sjön med viden och gråal. Det är vackert utformat och det enda av sitt slag vid Orsasjön. Några arter som noterades var kärrsilja, ängsull, kråkklöver, dystarr, blååtäl, slätterblomma, flygande makaonfjäril 8 juli (lägger ägg på kärrsilja, flyger normalt bara till och med juni, men i år var det senare än vanligt), enkelbeckasin och sävsparv. Längre in ligger en frodig lövskog med björk och asp, ofta i sumpigt eller fuktigt läge. Meterhög vegetation i form av bland annat älgört, nässla, majbräken och kärstistel. Tre olika trastar, härmsångare, svarthätta, trädgårdssångare och nötväcka noterades. Finns även uppgifter om sommargylling (EN) (Lars Hansson muntligen), vilket är en art som indikerar skyddsvärd lövmiljö. Med andra ord är detta en rik fågelmiljö med ovanligt mycket lövskog samlad på ett ställe. Området sträcker sig ända upp till Bäsbacken som för övrigt är en lövrik bäckfåra. Kunde delar av lövskogen få utvecklas fritt vore det av stort värde för fågellivet. Redan idag finns grova aspar och döende och döda träd med fnösketicka och klibbticka. Lövskogar av denna kaliber och storlek är ovanliga i trakten, även om det nu rör sig om igenväxningsmark och i begränsad skala om kontinuitetsskog. Den nyttjas delvis för vedhuggning och ett skydd kan förstås bli problematiskt. Men ett lövskogsreservat vore att föredra på samma sätt som man gjort i Leksand vid Hundhagen. Ett kommunalt eller statligt reservat borde utredas och området borde inventeras och avgränsas mer i detalj.

7. Kumbelnäs

Öppen odlingsmark ner mot sjön som ofta nyttjas av rastande fåglar vår och höst. Vacker utsikt mot Orsasjön och Digerberget. Det blir inte sämre av att det ligger en liten våtmark intill stranden. Helt olämpligt att bebygga. Faktum är att den här typen av jordbruksmark i direkt anslutning till öppet vatten är oerhört sällsynt bygden.

Östra Siljan

Strandsträckan från kommungränsen vid Rättvik och ner till Garsås består i stort sett av samma vegetation hela vägen. Den är intakt och vackert utformad med endast smärre påverkade partier vid de fåtaliga stugorna. Detta ska jämföras med sträckan Fudalsviken till strax norr om Garsås. Strandvegetationen är där totalhavererad av bryggor, gräsmattor, utfyllnader, betongfundament osv. Ett veritabelt skräckexempel. Vegetationen vid Fudalsviken där Fuån rinner ut har vackert zonerad vegetation med många arter, bland annat blommande Lobelia i vattnet, alltså notblomster. Ån är uppströms en trevlig å med rik lövvegetation, men kanterna är inte särskilt märkvärdiga. Skogssäv sågs vid Fudammen och ån strax nedan riksvägen. Vid kvarnen växer även flenört. Båda växterna är ovanliga i Mora. Brokiris finns i Fuviken liksom den växer såväl söder som norr om Garsås på ett 10-tal platser. De härstammar sannolikt alla från jättelokalen vid Säs och är under spridning i Siljan. (Lite kuriosa är att just östra Siljans strand vid Garsås partivis har gott om vinddrivna golfbollar (!) på stranden).

Sträckan Nusnäs till Fudalsviken är bebyggd och exploaterad med undantag av Dragviken, Dragnäsudden och ner mot Fudalsviken. Där finns också ett tiotal öar eller skär som ökar variationen.

Bedömning: Strandsträckan från strax norr om udden vid Garsås och söderut till kommungränsen hyser hela vägen cirka 5-10 meter skyddsvärd strand som inte bör exploateras. Skogen innanför strandkanten och lövskogsbården överallt trivial utan några särskilda naturvärden. Sträckan Dragviken ner till Fudalsviken sparas så intakt som möjligt.

Stranden är inte särskilt slitagekänslig med undantag av Dragviken.

1. Garsås och söder om Garsås

I strandkanten är det stenar hela vägen och därinnanför en typiskt utformad vegetation med småvuxna örter i dyn, följt av pors, brakved och viden. Ibland dominerar vasstarr. Några arter i strandkanten är exempelvis strandranunkel, ängsvädd, ärtstarr, frossört, kärrspira, storsileshår, enstaka svalting och brokiris. På den steniga marken norr om Garsås växer strandviol (NT) på sin nordligaste lokal i landet. Dess status i dagsläget i detta område är okänd. Det är möjligt att hybridisering pågår med närstående violarter, kanske orsakad av ändrad vattenregim på grund av reglering? Flera par drillsnäppa (NT). På ett ställe, 6753367/1447884, noterades ett mindre träd med oxelliknande men ganska flikiga blad. Första misstanken var att det var en av de endemiska och mindre vanliga arterna för Norden. Släktet Sorbus har nämligen flera apomiktiska arter som är svåra att skilja. Enligt boende i närheten är det inget som har planterats och det står tiotalet meter från strandkanten. Vid närmare koll av det lilla trädet kunde konstateras att det trots allt var en oxel, även det ovanligt som vildväxande i dessa trakter.

2. Dragnäsudden ner till Fudalsviken

Enda större oexploaterade området vid östra Siljan mellan samhället i Mora och Garsås. Sparas så långt som möjligt från utbyggnad. Alla småvikar, uddar och öar utgör tillsammans ett vackert område. Dragviken ska framhållas då den är särskilt rik med mycket bladvass och vasstarr, men även arter som rörflen, frossört, kärrsilja, sjöfräken, ängsull, knagglestarr, ängsnycklar 6758516/1438775, svalting, kärrsälting, rörflen, flädervänderot, topplösa och strandsnår med brakved, gråal och viden. Fisktärna, kanadagås, gräsand, drillsnäppa, fiskmåss och diverse småfåglar noterades. Sjungande trastsångare i vassen rapporterad av Cecilia Fahlén. Västra sidan av Dragnäsudden inte lika frodig utan med mer sten och arter som ängsvädd och brunört. Längre söderut i vikarna åter igen mer högvuxen strandvegetation, men även arter som den mindre vanliga kärrstjärnblomman. I denna del ökar mängden stugor. Skogen innanför strandkanten ointressant. I området ligger också en liten göl med massor av vit näckros, troligen nordnäckros. I Siljan är den ovanlig, men förekommer i Vikaviken.

3. Bältervik-Solviken

Två gluggar som inte exploaterats och som bör få vara grönytor. Delvis intakta kantzoner och löv eller buskage intill vattnet. Drillsnäppa och sjöorre sågs.

Västra Siljan till Gesunda

Från gränsen vid Leksand och norrut till Mångåns utlopp är det en intakt strandremsa på 5-10 meter med örter och starr, därefter pors, brakved, gråal och en del klibbal. Klibbal uppträder nästan enbart längs bäckar och i kärr i skogstrakter och påträffas ytterst sällan vid Siljans stränder. Det här är nog enda sentida fyndet som finns av klibbal vid Siljan överhuvudtaget. Vissa sträckor längs västra Siljan är mer steniga med endast ett par meter strandremsa.

Norr om Mångåns utlopp upp till Gesunda är kantzonerna mer påverkade där det ligger stugor. Det finns ändå en del starrmader och några mer långgrundna partier. Mångån är kulturhistoriskt intressant genom alla kvarnar som legat där.

Bedömning: Strandzonen bör sparas intakt, liksom delar av Mångån och Mångsjön. Skogen intill Siljans strand och Mångån är på det stora hela inte särskilt skyddsvärd. Ett undantag är en del gamla tallar och granar precis norr om fiskodlingen. Dessa hade sparats vid en gallring enligt snitslingar gjorda av StoraEnso. Enstaka gamla strandtallar kan ses här och var, ofta med yvigt grenverk.

Det är ej speciellt slitagekänsligt längs västra Siljan eller Mångån, däremot vid delar av Mångsjön.

1. Västra Siljan till Gesunda

Själva strandzonen skyddsvärd på de platser där den är intakt. På några platser inslag av gamla tallar. I övrigt ingen märkvärdig skog intill stranden.

2. Mångån-Mångsjön

Mångån är ett fint vattendrag men träden i kantzonerna är huggna längre tillbaka. Den nya skog som kommer bör därför lämnas för fri utveckling med frikostiga kantzoner. I själva Mångberg finns starkt påverkade delar med gräsmatta mot vattnet. Mångsjön har hög skyddsklass då det i kantzonen finns myrar och gamla träd samt strandmader. Framför allt gäller detta nordvästra och södra delen av sjön med sina in- och utlopp. En liten örtrik äng ligger precis vid båthamnen. Vid Mångåns utlopp i Siljan sågs en vitkindad gås med två ungar. Arten är mycket sällsynt som häckfågel i Siljan.

Vikaviken

Vikaviken används här som ett samlingsnamn för Gesundafjärden, Ryssfjärden, Isundafjärden, Vikaviken och Sundet. Det finns ett tiotal vikar och mer än 20 öar samt flera större åar som mynnar i denna del av Siljan. Det är som helhet gott om starrmader. Hela området är känt för sitt fågelliv, sitt fiske och för alla natursköna miljöer. Från Gesundaberget är utsikten magnifik över fjärden, och där får man också förståelse för att detta är en mycket speciell del av Siljan som inte återfinns någon annanstans.

Sträckan från Gesundabron till Ryssa är delvis exploaterad, men det som finns kvar utgörs av starrrika mader som är skyddsvärda. Norr om Ryssa finns en oexploaterad udde plus små

våtmarker här och där (markerade med blått på kartan, men ej rödritade som särskilt skyddsvärda). Därefter följer sammanhängande värdefulla strandmiljöer från Vikaviken till Isunda på östsidan.

Ässbäcken. En liten men partivis ganska fin bäck med lövskog eller igenvuxen ängsmark i nedre delen och barrskog längre upp. I övre delen växer brakved, klibbal och gamla träd på en del ställen. Finns även myr och sumpskog intill bäcken. Övre delen örtrik de närmaste metrarna intill vattnet. I övrigt inget anmärkningsvärt. Själva utloppet skyddsvärt i nedre delen.

Björnån. I nedre delen igenvuxet med löv och högvuxen flora. Högre upp påverkat vid bebyggelsen. I denna del av Vika finns Moras rikaste förekomst av daldocka, kanske mer känd som smörboll. Den växer på fuktiga ängar, gärna intill vatten om det ej vuxit igen. Något tiotal lokaler med flera hundra ex koordinatsattes under blomningen 2012. Däröver bland annat en lövlund med ung gråal. Ganska örtrikt i kanterna. I övre delen av bäcken sparas kantzoner vid bäcken. Utloppet är mest skyddsvärt men beskrivs under Bossån.

Bedömning: Intakta strandkanter med starrmader och intilliggande skog och kärr sparas så långt möjligt i hela Vikaviken. Denna näringsrika vik har en helt annan karaktär än Siljans övriga stränder i östra och västra Siljan i Mora. Att spara hela Vikavikens inre del från bebyggelse känns som det mest angelägna. Åarna är inte känsliga på samma sätt om det byggs hus i deras närhet, men de nedre delarna av Ryssån och Bossån är särskilt känsliga och skyddsvärda. Fastmarken intill åarna och stränderna är oftast inte anmärkningsvärd, men på många platser finns lövskog eller snår som bör få utvecklas fritt, såvida inte syftet är att öppna upp landskapet för betande djur.

Mestadels ganska slitagekänsligt. Ryssån är inte slitagekänslig med undantag av utloppet.

1. Strand norr om Gesunda

Mer eller mindre frodiga starrmader längs stranden. Skogen intill ej särskilt skyddsvärd. Vid Isunda knärot (NT) 6757924/1430997 och dessutom en del asp samt död ved i form av lågor och torrakor liksom en del något äldre tallar och lite kärrmark. En kull med orrar stöttes upp nära strandkanten mot Sundet.

2. Kärr i Ryssa

Ett frodigt kärr med gräs och starr samt mycket lövskog intill. Frossört i mängd i skogen (normalt strandväxt) liksom brakved, olvon, odon, kanelros, hägg, kärrsilja, sjöfräken, kråklöver, viden nerbetade av älg, topplösa och mycket brunrör. Smålom ute på vattnet och häger i en strandkant. Stora delar av marken i området har varit ängs- och slåttermark och det är fortfarande delvis örtrikt.

3. Ryssån

Lugnvatten nedan kraftverket med starrmader. Uppströms mer fors även om det lugnar ner sig en bit upp. Genom byn är ån starkt påverkad av bland annat rövningar och huggningar. I övrigt ganska intakt å med löv i kanterna. Markerna intill ån är ej särskilt skyddsvärda, men kantzoner bör förstås sparas längs hela ån där så är möjligt.

4. Vikaviken och Bossån

I Vikaviken tillkommer arter som inte finns längs östra och västra Siljans stränder i nämnvärd omfattning, såsom natearter, svalting, igelknopp, säv, näckrosor, vattenpilört, enstaka bredkaveldun och fackelblomster. Starrmaderna breder ut sig saftigare än på andra håll och indikerar näringsrik miljö. Om det sedan ligger ängsmark på fastmark intill vattnet blir det extra värdefullt, så som är fallet vid Bossåns mynning. Där är det mycket artrikt med blommor och stor variation med kantzoner intill ån med såväl lövskog som kärrmarker. Området ligger dessutom i rakt söderläge vilket gynnar exempelvis fjärilar och andra insekter. Vid ett besök sågs talrika kläckhål av insekter på döende eller döda björkar och i fnösketickor. Luktgräsfjäril flög rikligt. Det finns även en högvuxen aspskog med skyddsvärde, även om det nu en gång i tiden förmodligen varit helt öppen mark på platsen. Bland de många växter som sågs kan nämnas äkta vallört som här växer på en av sina få lokaler i Dalarna. Även starrmaderna mellan Björnåns utlopp och Ässbäckens utlopp är rika. Det finns partier med mycket trindstarr och ängsnycklar 6759402/1428207, men tyvärr pågår av olika orsaker igenväxning med löv där dessa växer. I samma område noterades en del fåglar, bland annat häckande gulärta och flera enkelbeckasiner. Det är även skyddsvärt där Ässbäcken och Björnån rinner ut.

I sydöstligaste delen vid den lilla udden (6759098/1429618) finns en frodig blandskog med mycket asp och inslag av lite grövre tallar. Rikligt med liljekonvalj. Uddens skogsmiljö är skyddsvärd. Även på en del andra ställen här och där finns aspinslag, ej sällan ganska grova träd. Söder om udden går sydgränsen för område 4. Tranor och smålom sågs vid ett besök.

Sollerön

Vegetationen i strandkanten runt Sollerön domineras av starrmader och med anmärkningsvärt mycket bladvass på många håll. Frodigheten märks genom inslaget av bland annat älgört och kärstistel i strandkantens inre delar. På norra Sollerön finns en liten vik med jättegroe, jätdebalsamin, vasstarr, andmat, bladvass, brunrör och sprängört. Vid Norrviken tillkommer bland annat lundelm, strandgyllen, rörfen, strandlysing (videört) och hästskräppa.

På de få platser där det ännu är steniga stränder (igenväxning med löv, starr och bladvass pågår) återfinns exempelvis brunört, ängsvädd, blåtåtel, tätört och fackelblomster. Östra sidan samt södra delarna har en ganska liten strandzon med växtlighet, men i vikarna i södra delen återfinns även där mer starr och bladvass. Det är för övrigt ofta frodigt och lövrikt i strandkanten med bland annat asp (främst nordvästra delarna av ön) och inslag av greniga eller grova strandtallar. Helt klart bör kantzonerna på sådana platser om möjligt sparas. Rent generellt är det mycket lövträd på Sollerön.

Notabelt är den rikliga förekomsten av tornseglare (NT) på Sollerön. Den gynnas inte bara av lämpliga boplatser utan också av de närbelägna vattenmiljöerna med rik tillgång på insekter. Ibland samlas tornseglarna på särskilt lämpliga platser som Norrviken och kan då uppträda i hundratal.

Bedömning: Inritade strandmiljöer på västra och södra Sollerön samt Sundet ska framhållas i första hand. Östra sidan har lägre klass, men en så pass lång strandsträcka som är helt intakt

bör ändå värderas förhållandevis högt. Norrviken är outstanding och borde bli naturreservat.

Sanka partier relativt slitagekänsliga, medan södra och östra delarna inte är särskilt slitagekänsliga. Det går till och med en vandringsled längs stranden.

1. Stränder längs Sollerön

Den intakta strandsträckan på östra Sollerön är oexploaterad och hyser en smal bård med starr och en del örter. Den kan inte anses vara anmärkningsvärd men har ändå ritats in som skyddsvärd. En vandringsled går intill vattnet, och den ostörda miljön ska nog värderas ganska högt med tanke på det ökande vandringsintresset. Mer värdefulla är annars de områden i söder och väster som har större mängd starrmader och bladvass. Vid Agnmyrens utlopp finns en vildvuxen skogsdunge och längre norrut lövrika och örtrika miljöer på en del ställen. Denna del ligger för övrigt på en plats på norra Sollerön med ett synnerligen vackert odlingslandskap med mycket högt rekreations-, turist- och friluftsvärde. Här måste man göra en helhetsbedömning av landskapet, och att dra ner vägar och bygga stugor intill stranden känns därför helt verklighetsfrämmande.

2. Sundet

Extra fin del av Sollerön med mycket starr och bladvass i flera vikar och intill några öar. Viktig rastplats för sträckande fåglar under framför allt våren.

3. Ängsmark Kulåra

Äng som slåttrats och betats, senast av får. Detta har pågått under lång tid och hävdkontinuiteten märks tydligt, även om ängen nu ser ut att vara under långsam igenväxning. Här vore det värdefullt med återupptagen slåtter eller bete. Sådana här ängar blir allt ovanligare då det mesta växer igen eller brukas rationellt för höskörd. Floran i området är typiskt örtrik med exempelvis rikligt med rödven, darrgräs, ormrot, teveronika, ängsskallra, vårbrodd, blekstarr och en strandflora med exempelvis blåttåtel och ängsvädd. Rikligt med fjärilar flög vid besöket, främst då luktgräsfjäril.

4. Norrviken

Solleröns mest skyddsvärda strandnära miljö med norra Dalarnas största bladvassområde. Välkänd fågelmiljö med mängder av häckande och sträckande fåglar. Floran dessutom i en klass för sig där vissa delar anses ha en i stort sett obruten hävdkontinuitet på tusen år! (Bratt och Ljung 1993). Vid ett besök vid norra fågeltornet noterades mängdvis med klubbstarr, en ganska ovanlig starrart och dessutom kalkgynnad. Även ängsstarr är krävande och växer tillsammans med klubbstarren. Andra starrarter är t ex trindstarr, trådstarr och knagglestarr. Förekomsten av ängsnycklar är imponerande och den växer bland de krävande starrarterna. Vid Norrviken finns även axag, indikatorart av rang för värdefulla kalkkärr.

Ett problem är att de artrika ängarna sakta men säkert är på väg att beskogas av björk, viden, brakved, pors, gråal och tall. Åtgärder borde sättas in för att stävja igenväxningen i den artrika strandzonen i nordöstra delen av viken. Vissa röjningar är planerade i sydöstra och sydvästra Norrviken i ett tidsbundet EU-projekt med Länsstyrelsen som ansvarig. Det

som behövs är ett långsiktigt engagemang som omfattar hela Norrviken och där man även inkluderar intilliggande skog och själva bladvassytorna.

Lövskogarna intill Norrviken är frodiga och av varierande utseende. Fågellivet är rikt och kan bli än rikare när träden blir äldre och mer intressanta för bland annat olika hackspettar. Gallringar pågår och inger viss oro.

Sammanfattningsvis borde hela området (enligt min högst grova avgränsning) avsättas som reservat (eller möjligen utvecklas via särskilda avtal) och skötas och restaureras enligt en noga genomtänkt skötselplan som är långsiktig. Området är en klenod som ännu ej uppmärksammas i tillräckligt stor utsträckning. Informationsskyltar och bra leder behöver ordnas. Idag hittar turisterna inte dit och det är inte spångat på blöta marker eller till fågeltornen.

Det har pratats mycket om övergödning med åtföljande igenväxning med bladvass av Norrviken. Även på andra håll anses att det börjat växa igen mer i Siljan. Faktum är att G. Lohammar (docent och botaniker som tidigt studerade växtligheten i många sjöar i Dalarna) redan 1949 konstaterade att bladvassen ökat som en följd av regleringen, och då handlade det alltså om regleringen nedströms Siljan som genomfördes 1926. I mitten av 1900-talet tillkom så den definitiva regleringen via Trängslet och nedströms liggande kraftverk. Enligt Dalarnas Flora från 1949 fanns inte bladvass i Siljan, undantaget en del vikar. I samma flora står det också att säv saknas i Siljan, och den saken hade inte förändrats när Arne Granerot skrev sin sockenflora 1984. Under den här inventeringen noterades säv på flera platser i Vikavikens inre del.

Hur regleringen påverkat Siljan är inte detta platsen att redogöra för i detalj, men några generella synpunkter måste delges. Vattnets och isens olika dynamiska effekter har ändrats på ett fundamentalt sätt. Högvatten, lågvatten och översvämningar av låglänta delar har upphört liksom isens olika former av skav på stränderna. Vid Siljan märks detta idag tydligt genom att lövskogen går tätt ner mot vattnet. Dessutom har igenväxningen ytterligare påskyndats genom att hävden av strandnära ängar genom bete eller slåtter på det stora hela har upphört.

En annan effekt handlar om vattenvegetationens utveckling. Genom regleringen har Siljan blivit mer stabil. En följd av detta är att den mer högvuxna vattenvegetationen längs stränderna expanderat vertikalt och bättre kunnat nyttja näringsämnen (Bruks, Carstein och Olsén 2000). Det skulle alltså inte handla om en ökad mängd näringsämnen som tillförts sjön. Tvärtom är Siljan en näringsfattig sjö, oligotrof eller på gränsen till ultraoligotrof, undantaget vissa vikar. Orsakerna till en förmodad ökad näringsfattigdomen skulle vara dels reningsverken som minskat utsläppen radikalt, dels att näringsämnen uppströms fastnar i kraftverksdammarna. En alltför näringsfattig sjö är inte bra för produktionen av exempelvis fisk.

Hur som helst har förändringarna på vegetationen i såväl strandkanter som i vattnet varit stora. Norrviken är ett tydligt exempel på detta (se bildbilaga 9), även om just denna vik påverkats ytterligare genom diken, vallar och vattenpumpning. På en topografisk karta kan man se att stora delar av nordvästra Sollerön längre tillbaka utgjorts av myr och kärrområden som hängt samman med Norrviken. Detta är förmodligen också en förklaring till att praktiskt taget ingen gammal bebyggelse finns på den sidan av ön. Vid eventuell

framtida bebyggelse bör man nog tänka på att kraftiga översvämningar (vilket enligt klimatprognoserna kommer att öka i framtiden) kan komma att ställa till problem.

Bilagor.

Kartor, med skyddsvärda delar rödmarkerade

Bildbilaga 1. Van och Örklingen

Bildbilaga 2. Spjutmosjön, Gopshus och Oxberg

Bildbilaga 3. Sästjärn och Lädsjön

Bildbilaga 4. Orsasjön utom västra delen och Kråkberg

Bildbilaga 5. Västra Orsasjön och Kråkberg

Bildbilaga 6. Östra Siljan

Bildbilaga 7. Västra Siljan till Gesunda och med Mångån

Bildbilaga 8. Vikaviken med åar

Bildbilaga 9. Sollerön

Bilagorna finns hos Stadsbyggnadsförvaltningen Mora Orsa, Fredsgatan 12, Mora

Referenser

Almqvist, E. 1949. Dalarnes Flora.

Bratt, L. och Ljung, T. 1993. Dalarnas ängar och betesmarker. Länsstyrelsen.

Bruks, A., Carlstein, M. & Olsén, H. 2000. Limnologisk förstudie för Siljan. Insamling av historiskt material och förslag till naturresursbaserad regional utveckling. F.A.S.T – Fiskeresursgruppen.

Granerot, A. 1984. Vegetation och flora. Mora. Ur Mora, Sollerö, Venjans och Våmhus socknars historia. 1.

Gärdenfors, U (red). 2010. Rödlistade arter i Sverige 2010. SLU, Artdatabanken.

Oldhammer, B. 2012. Naturinventering av LIS-områden vid Venjansjön och Kättbosjön i Mora kommun. Stencil. Mora kommun.

Omslagsbild:

Vy över del av Vikaviken, en av de mest skyddsvärda delarna av Siljan. På bilden syns några av Siljans typiska båthus som kan räknas i hundratal. De flesta finns i Nusnäs och utgör ett pittoreskt inslag. Båthusen med intilliggande slänter, och ibland räls, förändrar emellertid strandmiljön till det sämre.

Text och foto:

Bengt Oldhammer

Mylia Natur och Skrivservice

Stenbergsvägen 79

794 92 Orsa

bengt.oldhammer@telia.com

Översiktlig naturinventering av
strandnära miljöer i Mora kommun
våren 2013

Bengt Oldhammer

Innehåll

Sammanfattning	3
Uppdrag	3
Metodik, rapportupplägg och inledande synpunkter	3
Resultat	
Kråkberg-Sandängskanalen	4
Vinäsfjärden till Funäsudden	7
Referenser	8
Bildbilaga	9

Bildbilagan finns hos Stadsbyggnadsförvaltningen Mora Orsa, Fredsgatan 12, Mora

Omslagsbild:

Det i Sverige mycket sällsynta daggvidet växer i Kråkberg på en av sina klassiska lokaler. Daggvidet är känt från Mora redan 1830-1840. Det blommar tidigare än någon annan vild Salix i Sverige, ibland redan i slutet av februari eller i mars. Våren 2013 något senare på grund av kylan. Arten är gynnad av blottad sand som uppkommer vid exempelvis översvämningar och erosion.

Artnamnet *Salix daphnoides* ssp *norvegica* (Agardh 1849) syftar på det nordiska daggvidet, men namnet används ej i Flora Nordica (volym 1 år 2000). Istället urskiljs daggvidet med två underarter, ssp *daphnoides* (äkta daggvide) och ssp *acutifolia* (spetsdaggvide). Se utbredningskartor sid 6. Spetsdaggvidet säljs ibland som prydnadsträd, men uppträder nästan enbart genom hanindivider. Salix-släktets arter är normalt dioika, alltså tvåbyggare, med han- och honblommor på olika individer. Möjligen har äkta daggvidet uppstått genetiskt i Norden. Hybrider är kända med sälg och korgvide. Kråkbergs sandstrand 22 april 2013. Foto: Bengt Oldhammer.

Sammanfattning

Under våren 2013 utfördes en översiktlig och kompletterande naturinventering i Mora kommun av två områden, dels Kråkberg och västra strandkanten längs Sandängskanalen, dels sträckan från Sundet vid Sollerön till Funäsudden vid Utmeland (se bifogade kartor).

Syftet var att lokalisera områden med skyddsvärda naturtyper olämpliga att bebygga och därmed olämpliga att föreslå som LIS- områden (Landsbygdsutveckling I Strandnära lägen) i den kommunala översiktliga planeringen.

Skyddsvärda stränder och områden är markerade med rött på bifogade kartor. Några särskilt skyddsvärda områden som kan framhållas är följande (ej rangordnat):

1. Sandstranden vid Kråkberg. 2. Sundet. 3. Söderbäckens utlopp.

Uppdrag

Undertecknad fick i uppdrag av Stadsbyggnadsförvaltningen i Mora-Orsa att utföra en översiktlig och kompletterande naturinventering av strandnära områden i Mora kommun 2013 (jämför Oldhammer 2012).

Det som skulle inventeras var skyddsvärda naturtyper/biotoper från strandkanten och 100 meter av närmast liggande mark. Med andra ord områden olämpliga att bebygga och därmed olämpliga att föreslå som LIS- områden (Landsbygdsutveckling I Strandnära lägen) i den kommunala översiktliga planeringen. Öarna ingick inte i arbetet.

Metodik, rapportupplägg och inledande synpunkter

Sjöarnas och åarnas strandnära miljöer inventerades översiktligt med fokus på värdefulla naturtyper. När något skyddsvärt hittades avgränsades det på en karta (med röd färg) och angavs med ett nummer och ett namn.

Förekomst av en del växter, djur och fåglar noterades, framför allt typiska, rödlistade (NT=nära hotad, VU=sårbar, EN=starkt hotad), mindre vanliga eller sällsynta arter. Det bör observeras att det inte gjordes någon systematisk

artinventering, eller sammanställning av redan kända uppgifter, då detta tagit lång tid att genomföra. Artexemplen kan snarare ses som smakprov. Koordinater togs med GPS (RT90).

Definitionsmässigt är naturtyp ett område med ganska enhetlig karaktär och struktur som har ett visst växt- och djursamhälle. På uppdrag från Naturvårdsverket använder ArtDatabanken vid SLU naturtyper som ett viktigt verktyg i arbetet med miljöövervakning och uppföljning av Sveriges arter och natur.

Syftet med strandskyddet är att trygga förutsättningarna för allmänhetens friluftsliv och bevara goda livsvillkor på land och i vatten för djur- och växtlivet. Stränderna fyller många olika och viktiga funktioner. Ofta är det särskilt art- och individrikt i gränzonen mellan vatten och land. Strandnära miljöer är exempelvis viktiga för fisklivet. Av 24 olika fiskarter i Siljans sjösystem är de flesta helt eller delvis knutna till strandnära områden (Bruks, Carlstein och Olsén 2000). Många fåglar häckar i strandnära miljöer eller rastar där under sträcket.

När det gäller skyddsvärd natur intill strandkanterna finns tre aspekter som ska framhållas. Några gamla naturskogar finns inte längre stränderna längre, även om det kan förekomma en del gamla träd eller trädrigåer. Det enda som återstår för att slå vakt om naturskog intill sjöar och åar är restaurering och fri utveckling. Lövlokaler på produktiv mark kan återfå naturvärden relativt snabbt. Ibland handlar det om ett problem av helt motsatt art, nämligen att hålla landskapet öppet intill stranden. Sådana strandnära ängsmarker var tidigare mycket vanliga, men är idag i stort sett borta. I sandområden som i Mora är öppna sandmarker intill vatten särskilt värdefulla. Dessa har emellertid snabbt vuxit igen under senare årtionden, vilket drabbat en lång rad växter, fåglar och insekter negativt (Oldhammer 2012). Att hålla sådana miljöer öppna är ett skötselproblem som ligger på Länsstyrelsens bord.

Resultat

Kråkberg-Sandängskanalen

På sandig mark i Kråkberg växer det ovanliga daggvidet på en av sina klassiska lokaler i Dalarna, och faktiskt även i Sverige. Det finns i Sverige bara på naturliga ståndorter i Mora samt längs Klarälvsdalen i Värmland. Några av de

äldsta och mest kända lokalerna är Sandängarna (okänd status i dagsläget) och Kråkberg upp till Vonsnäsudden (stavning enligt topokartan). Daggvidet uppgavs från Mora redan före mitten av 1800-talet. Uppgifter om arten återfinns i gamla floror (se uppgifter i t ex Almqvist 1949, Granerot 1984, Bratt och Ljung 1993). Detaljerade uppgifter och lokalfynd finns i boken Hotade och sällsynta växter i Dalarna, kärleväxter, utgiven av Dalarnas Botaniska Förening (Bratt och Ljung 1993: artfaktabladet om daggvidet skrivet av Bengt Oldhammer).

I Kråkberg har funnits skalbaggen strandsandjägare (VU). För närvarande är den borta men kan kanske komma tillbaka på något ställe i området i framtiden? Mora har Dalarnas enda förekomst av strandsandjägare på strandrevlar i Österdalälven nedre del vid Selja och Östnor. Arten har drabbats hårt av älvreglering och onaturlig vattenståndsfluktuation då den lägger ägg i sanden nära vattnet (Oldhammer 2012).

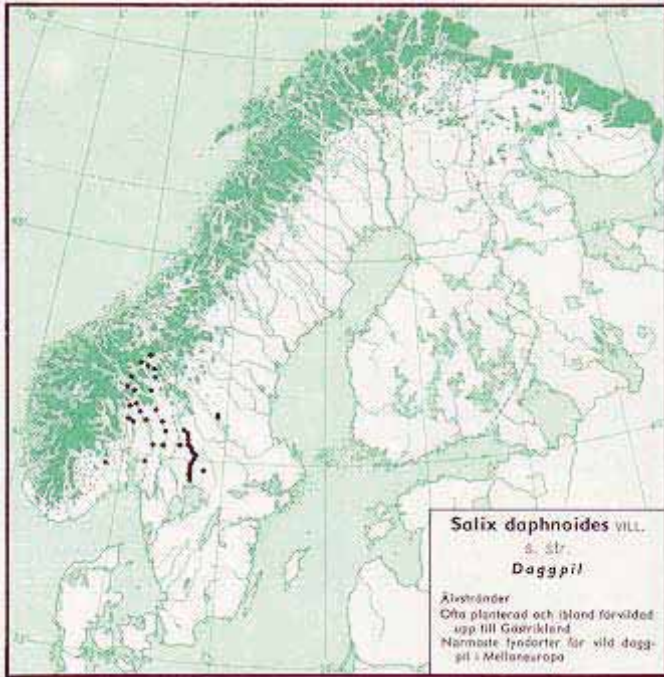
På vägen längs Sandängskanalen på östra sidan finns ett fynd av violettekantad guldvinge, Dalarnas landskapsinsekt (NT) (muntlig uppgift Lars-Olof Grund). Fynd av sandödla (EN) (Cederberg 1987) finns från Sandängarna 1963. Ingen av arterna berör direkt det inventerade området.

Bedömning: Sandstranden är mest skyddsvärd.

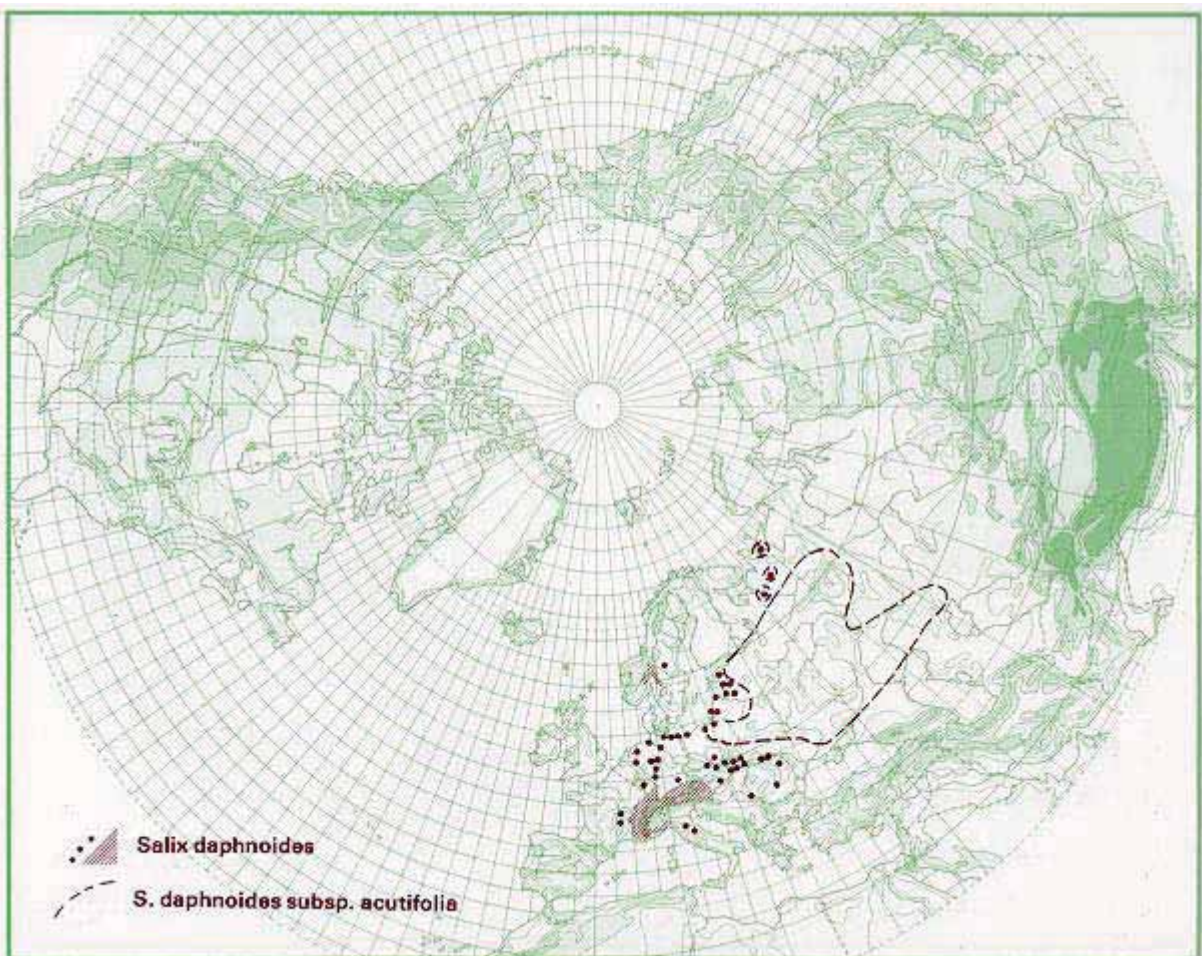
Området är inte särskilt slitagekänsligt

1. Kråkbergs sandstrand till båthamnen vid Sandängskanalen

Sandstranden är en välbesökt badplats. I sydöstra delen återfinns enstaka buskar eller trädformade individer av daggvide. Några hus ligger nära vattnet och dessa har mer eller mindre lagt beslag på stranden. Något hus har gräsmatta ända ner i strandkanten. Vid röjningar på stranden har en hel del daggvide tagits ned. Kanalen fram till hamnen har en stig som delvis går i en strövvänlig något äldre tallskog/tallridå. Söder om den mest lövskog och därutöver våtmarker intill kanalen, bland annat med häckande och sträckande fåglar. Under våren rastar änder, måsar och vadare som nyttjar de dyga stränderna. Gräsrikt och mycket starr intill kanalen. På torrare mark växer pors, vinbär, kanelros, obestämd vildros, hallonsnår, odon och lite annat. Söder om hamnen ner mot vägen finns ett ganska avskräckande strandbygge med stor brygga och badtunna.

Daggvidets utbredning i Norden och världen.

Vinäsfjärden till Funäsudden

Gott om intakta strandmiljöer med starrmader och lövskog. Vinäsfjärden med viken närmast norr om Sundet och Söderbäckens utlopp utmärker sig. Norr om Vinäsbäckens utflöde är det mycket mer påverkat av röjningar och därtill en badplats på udden. Norr om badplatsen finns en del sumpskog. Därefter börjar sommarstugebebyggelsen som sträcker sig ända bort till Funäsudden.

Funäsudden är en stor lövrik udde med bland annat häckande mindre hackspett (NT). Området ligger nära tätorten och nyttjas i viss mån för rekreation. Det ligger fint söder om Saxvikens holmar och precis intill vattnet där det är en hel del båttrafik under sommaren. Oreälven och Österdalälven mynnar ut nordost om Funäsudden. Där är det ofta öppet vatten i Siljan tidigt på våren med mycket rastande fåglar. En bra observationspunkt mot det öppna vattnet utanför sågverket finns på Funäsudden.

Bedömning: Det finns egentligen bara tre större områden som är opåverkade. Det är område 1 i södra delen, område 2 och Funäsudden där lövkaraktären bör bibehållas. I övrigt smyger sig hus ut i strandkanten på många platser. Det är i flera fall inte precis några blygsamma ockupationer av stranden!

Strandkanten är delvis slitagekänslig där det är fuktig och sumpig terräng.

1. Sundet-Vinäsfjärden

Fin strandkant från Sundet och ända upp mot Vinäsfjärden, även om själva viken norr om Sundet är mest skyddsvärd (kortfattat beskriven i fjolårets inventeringsrapport, men tas ändå med här). I strandkanten finns tall (en del äldre) och löv i form av björk, gråal, jolster, druvfläder, rönn och sälg, följt av viden och gräs/starr ner mot vattnet. Här och var även död ved. Värdefulla fågelmiljöer. I sjön rastar mängder av fåglar under framför allt vårsträcket. Det blir tidigt öppet vid Sundet och det är en känd fågelokal.

2. Söderbäckens utlopp

Rikligt med starrvegetation vid bäckens utlopp i Siljan. Strandkanten består av lövskog, sumpskog och även en myr. Fågelrika miljöer både i skogen och vid vattnet. Ute på de öppna åkrarna/ängarna rastar mycket fåglar under våren. Vedhuggning sker i västra delen. De östra delarnas lövskogar bör sparas åt växt- och djurlivet.

Referenser

Almqvist, E. 1949. Dalarnes Flora.

Bratt, L. och Ljung, T. (red). 1993. Hotade och sällsynta växter i Dalarna, kärllväxter. Dalarnas Botaniska Sällskap.

Bruks, A., Carlstein, M. & Olsén, H. 2000. Limnologisk förstudie för Siljan. Insamling av historiskt material och förslag till naturresursbaserad regional utveckling. F.A.S.T – Fiskeresursgruppen.

Cederberg, B. 1987. Skandinavians nordligaste förekomst av sandödla. Dala-Natur nr 1.

Granerot, A. 1984. Vegetation och flora. Mora. Ur Mora, Sollerö, Venjans och Våmhus socknars historia. 1.

Gärdenfors, U (red). 2010. Rödlistade arter i Sverige 2010. SLU, Artdatabanken.

Jonsell, B. (ed). 2000. Flora Nordica 1. Stockholm.

Oldhammer, B. 1985. Vitryggiga hackspetten - redan förlorad? En biotopinventering i Mora sommaren 1985. (lövlokalerna vid Siljan beskrivna, rapporten finansierad av Mora fullmäktige). Stencil.

Oldhammer, B. 2012. Naturinventering av LIS-områden vid Venjansjön och Kättbosjön i Mora kommun. Stencil. Mora kommun.

Oldhammer, B. 2012. Naturinventering av LIS-områden i Mora kommun 2012. Stencil. Mora kommun.

Oldhammer, B. 2012. Dynamik och igenväxning vid Österdalälven, Siljan och Orsasjön. Fauna och Flora 107:3 sid 2-7.

Text och foto:

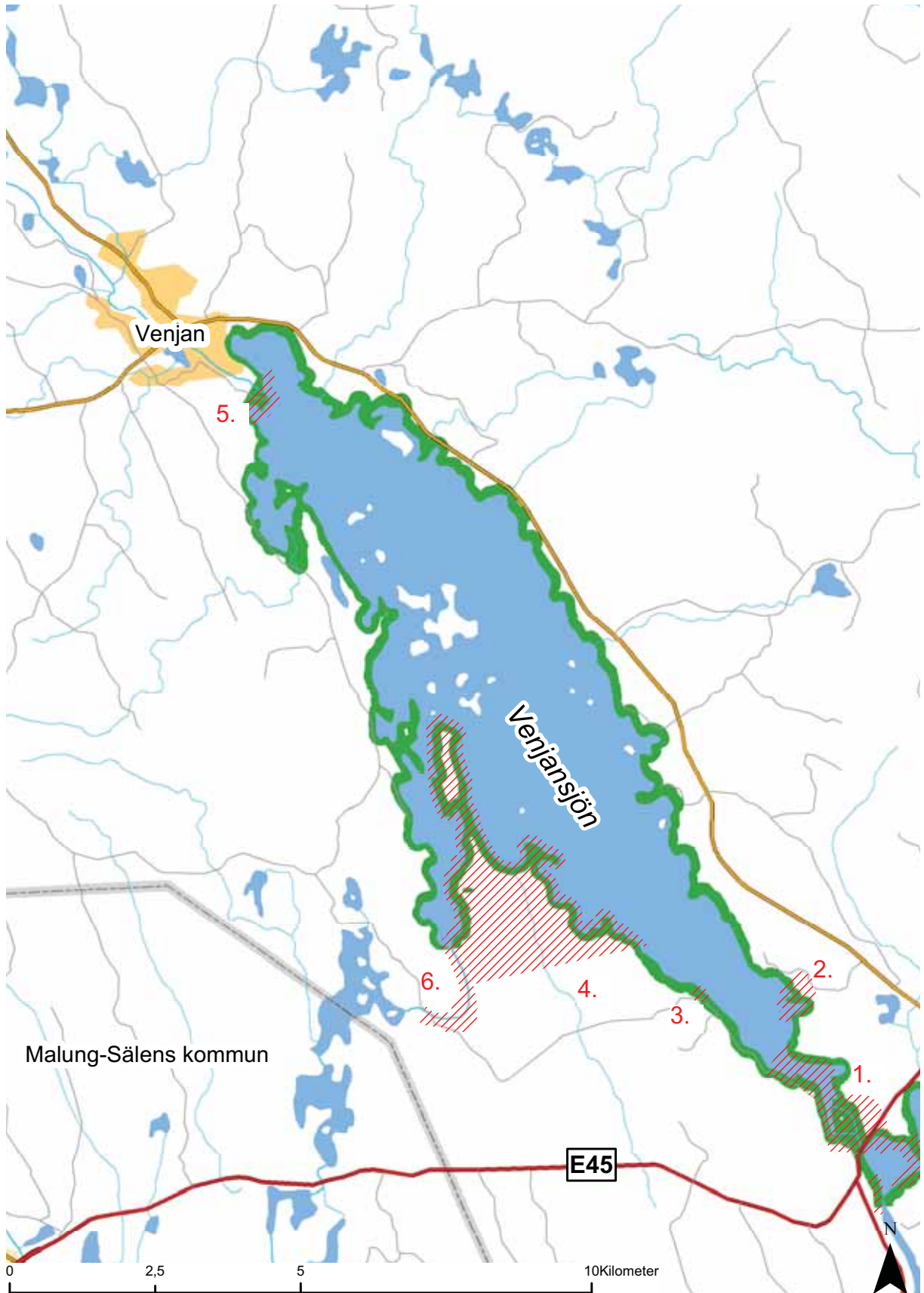
Bengt Oldhammer

Mylia Natur och Skrivservice

Stenbergsvägen 79

794 92 Orsa

bengt.oldhammer@telia.com

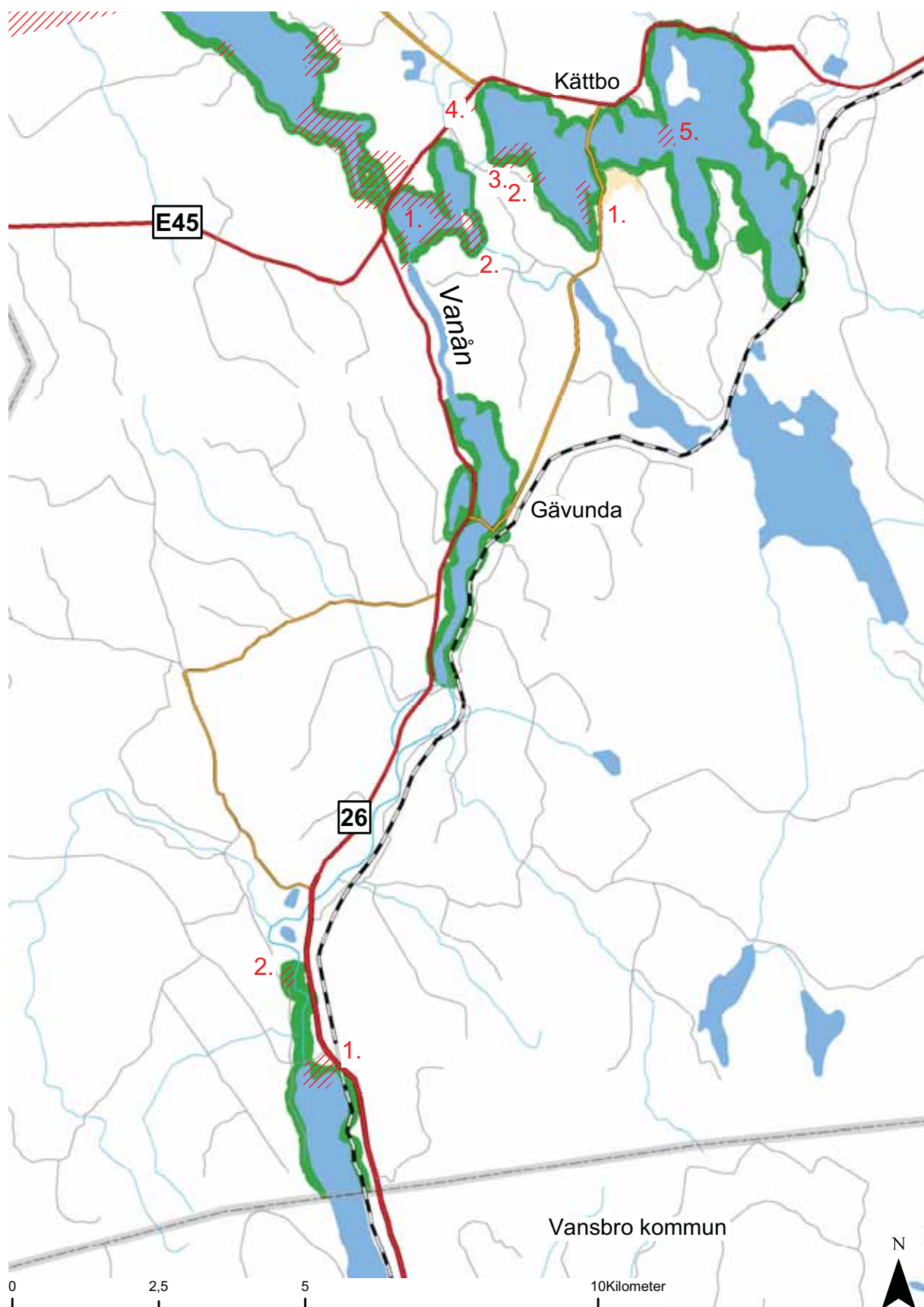
Översiktlig naturvärdesinventering, inventerad strandlinje

Översiktlig naturvärdesinventering, område med höga naturvärden

Norra Venjan

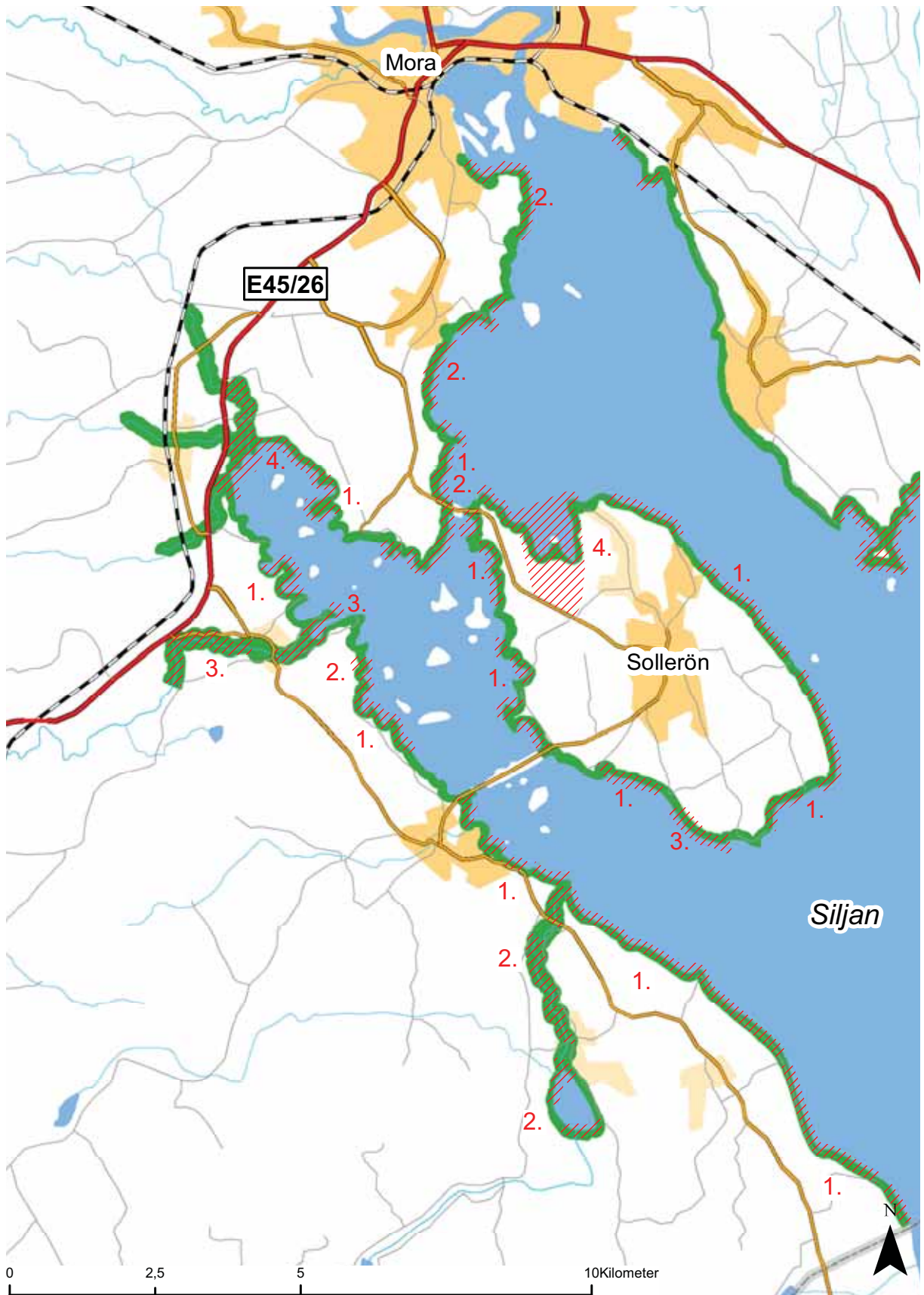
Siffrorna hänvisar till Naturinventering av LIS-områden vid Venjansjön och Kättbosjön i Mora kommun 2012, rubriken Venjansjön. Beskrivningar finns för respektive område.

- Översiktlig naturvärdesinventering, inventerad strandlinje
- Översiktlig naturvärdesinventering, område med höga naturvärden

Söromsjöbygden

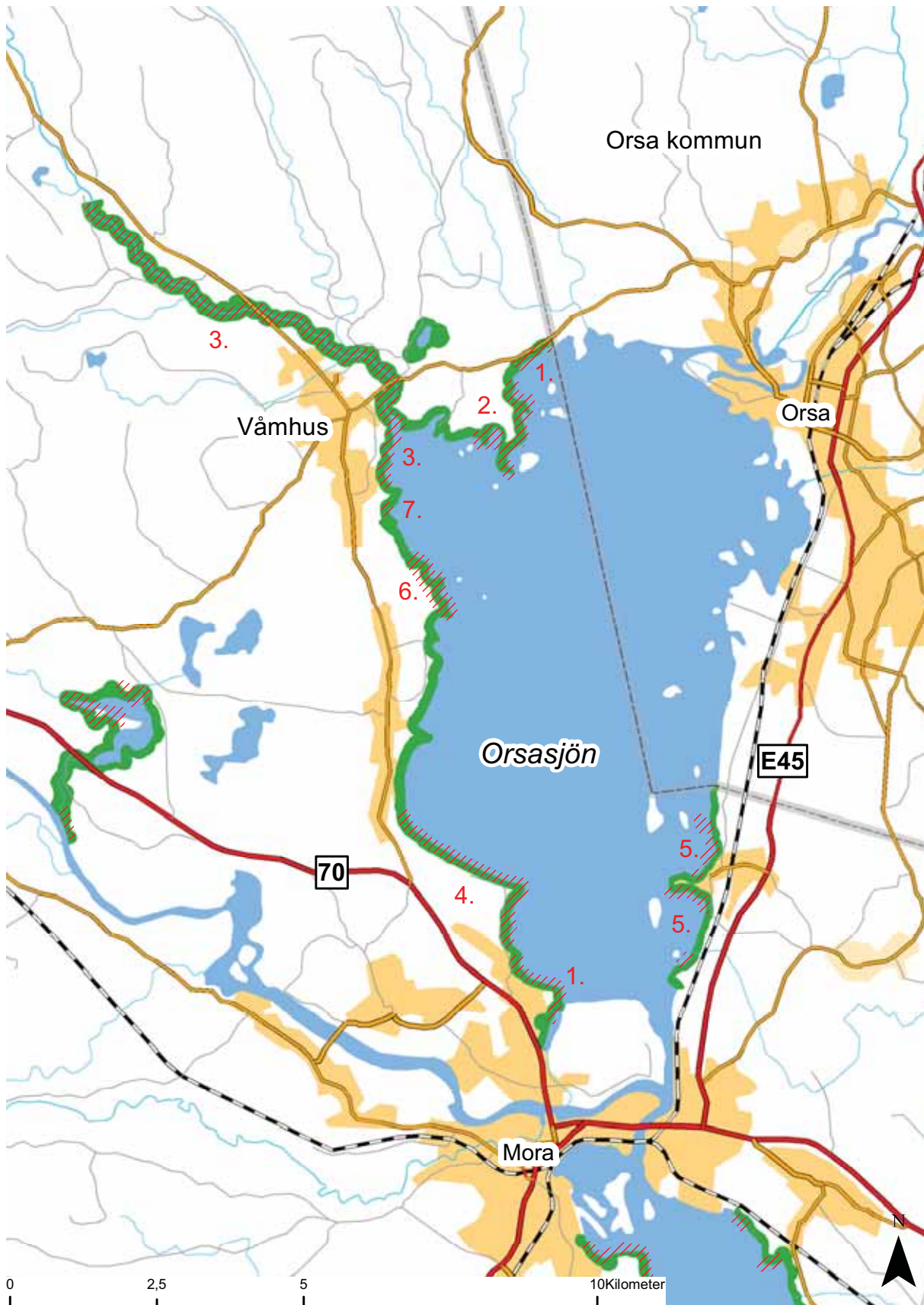
Siffrorna hänvisar till Naturinventering av LIS-områden vid Venjansjön och Kättbosjön i Mora kommun 2012 och Översiktlig naturinventering av strandnära miljöer i Mora kommun sommaren 2012. Beskrivningar finns för respektive område.

- Översiktlig naturvärdesinventering, inventerad strandlinje
- Översiktlig naturvärdesinventering, område med höga naturvärden

Västra Siljan

Siffrorna hänvisar till Översiktlig naturinventering av strandnära miljöer i Mora kommun våren 2013 och Översiktlig naturinventering av strandnära miljöer i Mora kommun våren 2013. Beskrivningar finns för respektive område.

Översiktlig naturvärdesinventering, inventerad strandlinje

Översiktlig naturvärdesinventering, område med höga naturvärden

Orsasjön

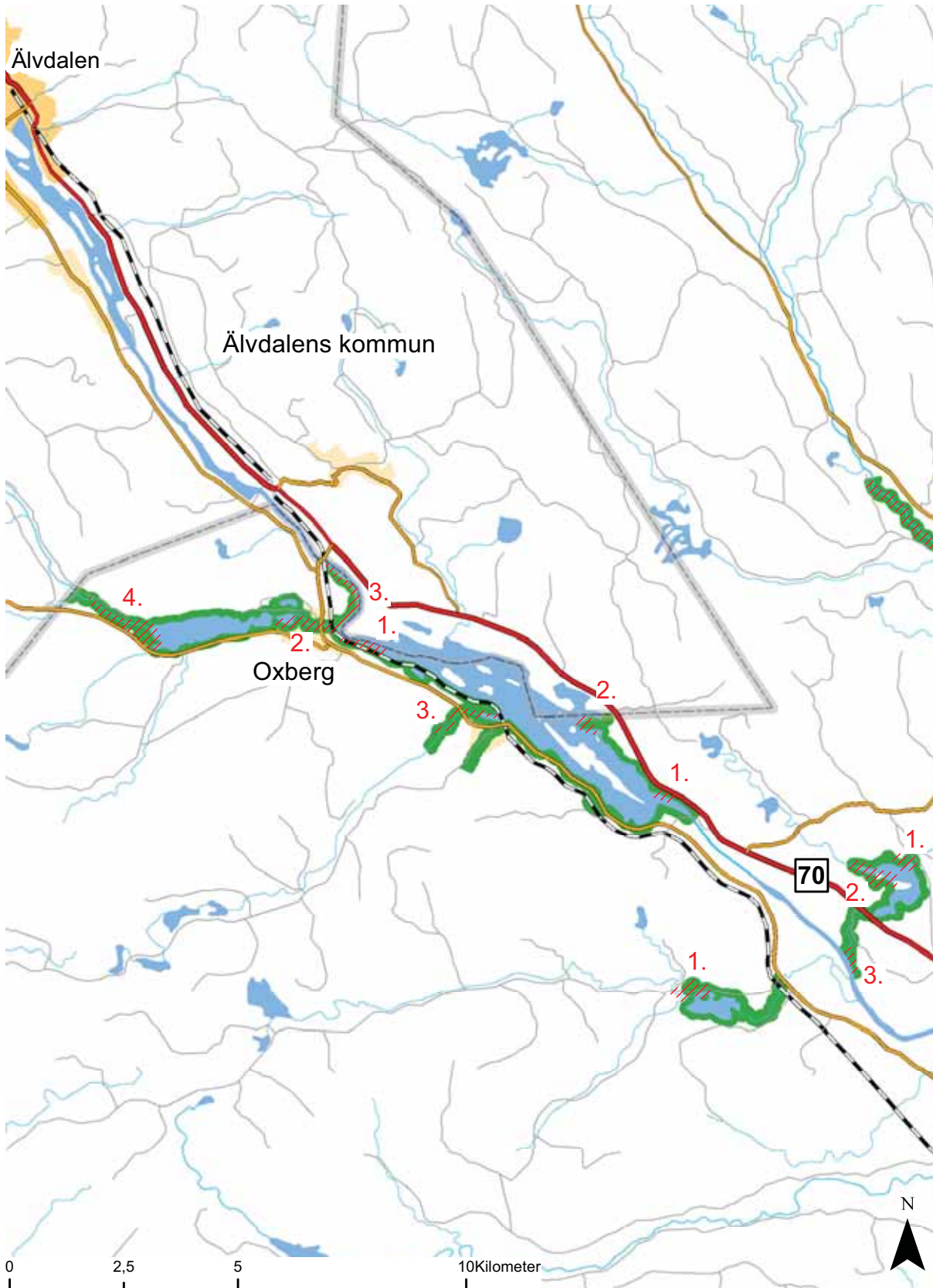
Siffrorna hänvisar till Översiktlig naturinventering av strandnära miljöer i Mora kommun våren 2013 och Översiktlig naturinventering av strandnära miljöer i Mora kommun våren 2013. Beskrivningar finns för respektive område.

- Översiktlig naturvärdesinventering, inventerad strandlinje
- Översiktlig naturvärdesinventering, område med höga naturvärden

Östra Siljan

Siffrorna hänvisar till Översiktlig naturinventering av strandnära miljöer i Mora kommun våren 2013. Beskrivningar finns för respektive område.

Översiktlig naturvärdesinventering, inventerad strandlinje

Översiktlig naturvärdesinventering, område med höga naturvärden

Österdalälven

Siffrorna hänvisar till Översiktlig naturinventering av strandnära miljöer i Mora kommun våren 2013. Beskrivningar finns för respektive område.

MORA

STRANDINVENTERING I MORA KOMMUN

Innehållsförteckning

Bakgrund	3
Syfte	3
Metod	3
Norra Venjan	4
Söromsjöbygden	12
Västra Siljan	20
Orsasjön	30
Östra Siljan	38
Österdalälven	44

Arbetsgrupp

Tommy Ek, Stadsarkitekt/förvaltningschef Stadsbyggnadsförvaltningen

Håkan Persson, Planchef

Frida Petersson, Planarkitekt/ansvarig handläggare

Olle Bylander, Kommunekolog

Michael Horn, Miljöinspektör

Bakgrund

Den analys som tagits fram av befintlig service och infrastruktur i Mora kommun identifierade sex områden inom vilka möjligheten till landbygdsutveckling ansågs vara bäst. Områdena var Norra Venjan, Söromsjöbygden, Västra och Östra Siljan, Orsasjön och Österdalälven. För att få en bättre uppfattning om i vilka områden landbygdsutveckling i just strandnära lägen är lämpligt behövs en större kunskap om hur stränderna och bebyggelsen vid dem ser ut i de identifierade områdena.

Syfte

Syftet med inventeringen av stränderna är att skapa en uppfattning om hur bebyggelsen och tillgängligheten till stränderna ser ut kring de största sjöarna och vattendragen i Mora kommun. Inventeringen har utförts i de områden som anses lämpliga för landsbygdsutveckling (Se rubriken *Bakgrund* ovan).

Metod

Inventeringen har skett i en arbetsgrupp bestående av tjänstemän från stadsbyggnadsförvaltningen och miljökontoret, bland annat kommunekologen. Inventeringen har utförts genom platsbesök, fotografering och efterföljande dokumentation.

Norra Venjan

Venjansjön är den största sjön i Norra Venjan. Sjön ligger längs med Vanån och är reglerad vid kraftverket i Johannisholm. Periodvis är vattennivån mycket låg vilket gör att upplevelsen av stranden varierar. Låg vattennivå ger problem för båtar genom att göra det svårt att använda befintliga bryggor, men en låg vattennivå frilägger också sand och stenremсор för allmänheten att röra sig på.

1. Sydvästra Venjansjön

Den sydvästra delen av Venjansjön är mycket lite påverkad av bebyggelse. Tillgängligheten till stränderna är god och det finns även platser för att sätta i båt.

2. Ogviken

Vid Ogviken finns ett mindre område med bebyggelse, en gammal fåbod. De flesta hus har naturtomt. Området norr och söder om Ogviken är inte påverkat av bebyggelse.

I själva Ogviken är delar av stranden är tillgänglig för allmänheten, men på flera platser är stranden privatiserad genom anlagda gräsmattor och mindre byggnader mycket nära vattnet. Fastigheterna går ibland ner till stranden men det finns också samfälliga strandområden.

3. Ålderviken

Vid Ålderviken finns spridd bebyggelse, framförallt små fritidshus av enklare karaktär. Den glesa strukturen gör att stranden är förhållandevis tillgänglig för allmänheten.

4. Venjan

Venjan består av flera byklungor som ligger längs med Vanån och vid Venjansjöns norra ände. Inom byn finns flera små tjärnar och vattendrag.

Byn har svag kontakt med Venjansjön från många av byklungorna. Endast en mindre del av bebyggelsen ligger vid Venjansjön varför det finns flera områden längs stranden som är tillgängliga för allmänheten. Sjön Dåsen norr om Venjan är endast mycket lite exploaterad.

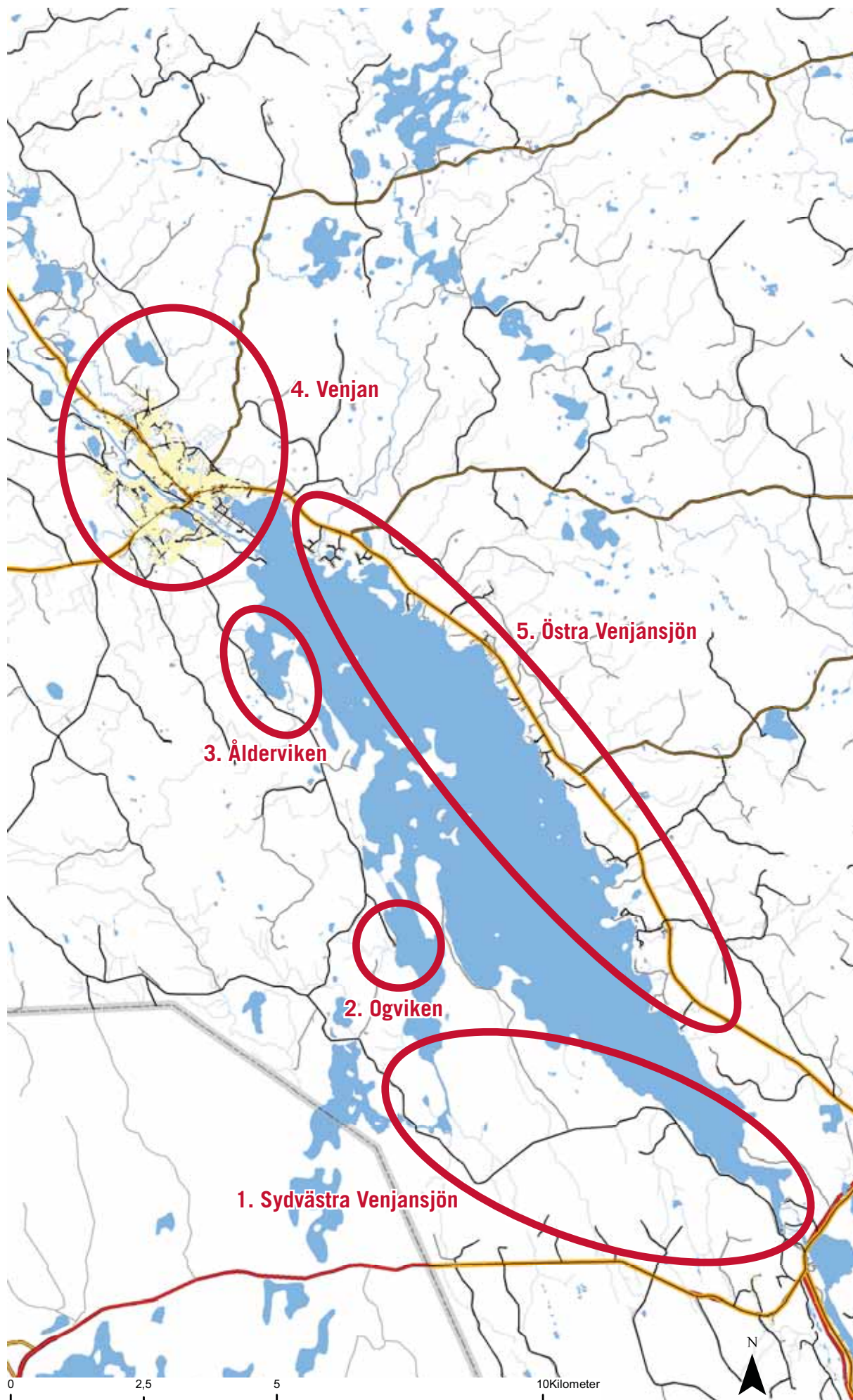
5. Östra Venjansjön

Längs Venjansjöns östra sida finns flera områden med bostadshus, både byar, tidigare fåbodar och nyare områden för fritidshusbebyggelse. Bostäderna ligger framförallt i närheten eller längs med stranden och de flesta har naturtomt. Bebyggelsen har skiftande karaktär.

Naturtomterna gör stranden förhållandevis tillgänglig för allmänheten på flera håll. På flera platser finns grupper av båthus. På vissa platser står dock bebyggelsen tätt längs stranden vilket gör stranden otillgänglig för allmänheten. Ibland finns det markerad stig längs stranden. Bitvis är det stor höjdskillnad närmast stranden vilket gör stranden svår att utnyttja för allmänheten.

Samlad analys

Sjöns västra sida är relativt opåverkad av bebyggelse medan den östra sidan på många platser är starkt påverkad av bebyggelse. Tillgängligheten till stranden varierar, framförallt gör regleringen av Venjansjön att det på många ställen tidvis kan vara svårt att ta sig ner till stranden. Bebyggelsen består ofta av naturtomter som i mindre utsträckning utestänger allmänheten från stranden än vad traditionella villatomter med gräsmatta gör. På vissa platser på den östra sidan av Venjansjön finns markerade stigar i närheten av strandområdet vilket ökar tillgängligheten till stranden.

1. Sydvästra Venjansjön

1. Ogströmmen ett tillflöde till Venjansjön

2. Ogviken

2. Ogviken

3. Ålderviken

3. Ålderviken

4. Venjan, campingplats

4. Venjan, bebyggelse med mindre tjärn bakom husen

5. Östra Venjansjön, markerad stig

5. Östra Venjansjön, stor höjdskillnad närmast stranden

5. Östra Venjansjön, lågvatten

5. Östra Venjansjön

Söromsjöbygden

Vanån och Kättbosjön är de viktigaste vattnen i Söromsjöbygden. Båda är reglerade.

1. Östra Kättbosjön

Bebyggelsen består av fritidshusområden och enstaka spridda hus.

E45/R26 gör delar av stranden svåråtkomlig för allmänheten eftersom vägen går mycket nära stranden. På de få platser där det finns bebyggelse är stranden ofta privatiserad i olika utsträckning. Det finns ett långt obebyggt näs som är värdefullt för både naturvärden och friluftslivet, dock med viss känsla av privatisering trots att marken är samfälld.

2. Västra Kättbosjön

I Kättbo är delar av stranden privatiserad eftersom befintlig bebyggelse har tomtmark ända ner till stranden. Vissa släpp finns och på vissa platser går vägar mellan stranden och bebyggelsen.

3. Örklingen

Stora delar av Örklings stränder är inte påverkade av bebyggelse. Vid Vanåns inlopp i Örklingen ligger Johannisholms värdshus och camping. Där finns även badplats. Så länge trycket på campingen inte är för stort känns området närmast stranden tillgängligt för allmänheten även vid campingen.

4. Gävundsjön

Vid Gävundsjön är vissa delar av stranden låglänta och sankta. Stranden vid själva Gävunda är ändå tillgänglig tack vare att området närmast bilbron iordningställts med stigar och gångbroar. I Landbobygn ligger jordbruksmark mellan stranden och bebyggelsen.

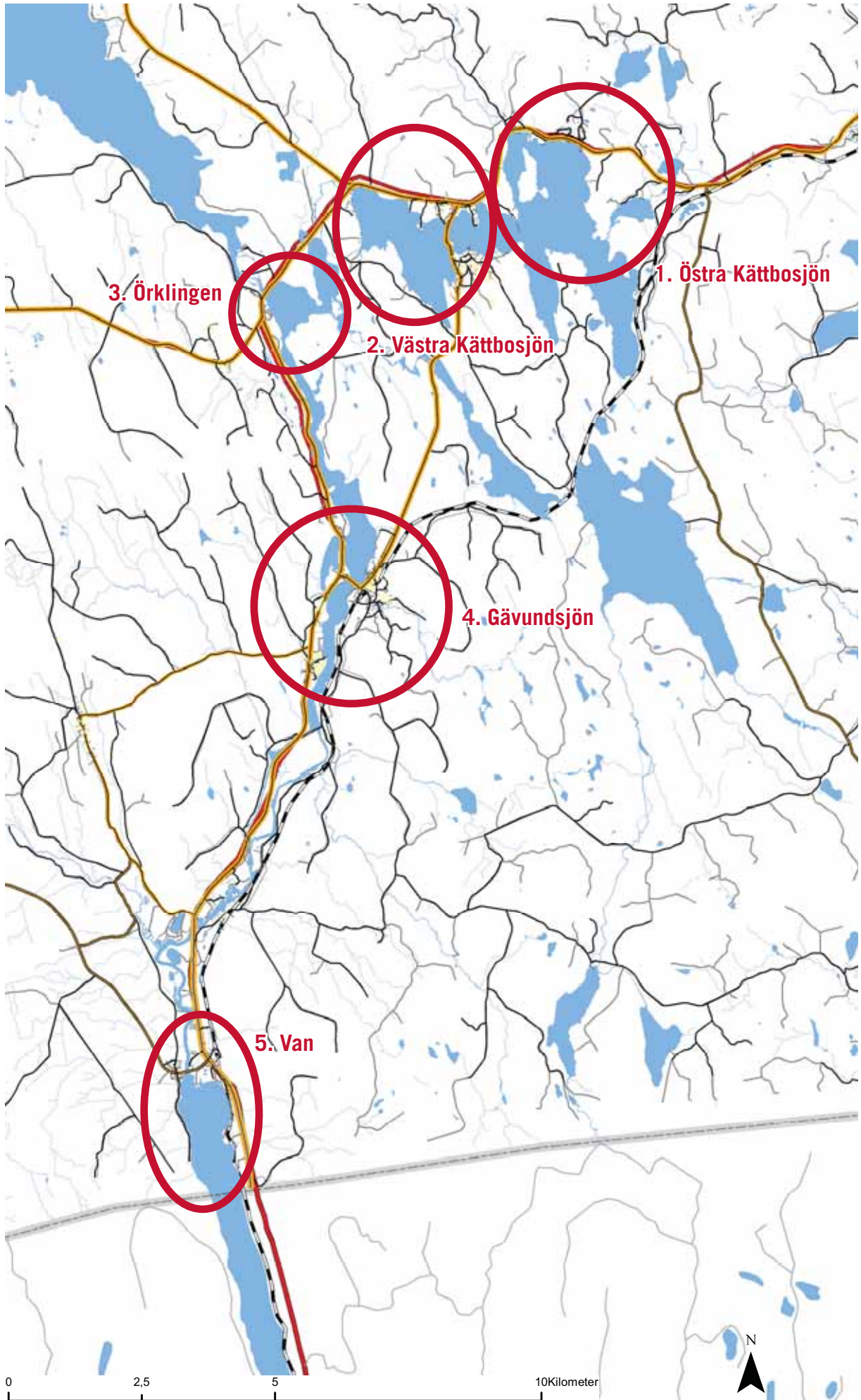
5. Van

Stranden längs västra sidan av Van är i princip opåverkad av bebyggelse. En skogsväg går nära stranden fram till ca 1 km från gränsen till Vansbro kommun.

Vid Finnbodarna är stranden privatiserad vid vissa av bostadsfastigheterna. I nordöstra delen av Van ligger ett område med tallskog och sandstrand med god tillgänglighet för allmänheten och närhet till befintliga vägar.

Samlad analys

På flera platser går de större vägarna nära stranden vilket ibland gör stranden tillgänglig och ibland gör den svåråtkomlig. Inom området finns många obebyggda områden vilket ger allmänheten god tillgång till stranden där vegetationen tillåter.

1. Östra Kättbosjön

1. Östra Kättbosjön

2. Västra Kättbosjön

2. Västra Kättbosjön

3. Örklingen, Johannisholms camping

3. Örklingen

4. Gävundsjön, iordninggjorda stigar på låglänt mark

4. Gävundsjön, jordbruksmark närmast stranden i Landbobygn

5. Van, från Finnbodarna

5. Van, västra sidan

5. Van, med Finnbodarna i bakgrunden

5. Van, norra och östra sidan

Västra Siljan

I Siljans västra del ligger bland annat Siljans största ö Sollerön. Här finns även Vikaviken med viss känsla av skärgård tack vare de många öarna. Den mesta bebyggelsen längs västra Siljan ligger mellan Mora och Gesunda samt ute på Sollerön. Söder om Gesunda avtar bebyggelsen och den är mycket gles vid gränsen mot Leksands kommun.

1. Åmäsäng och Vinäs

Delar av strandområdet mellan Mora och Åmäsäng är blött och därför svårtillgängligt för allmänheten, men sträckan är inte påverkad av bebyggelse i någon större utsträckning. I Åmäsäng gör hamnen och badplatsen straden tydligt tillgänglig för allmänheten. I Vinäs ligger jordbruksmark mellan byn och stranden.

2. Vika

Byn ligger inte direkt vid Siljan utan har områden med jordbruksmark mellan bebyggelsen och vattnet. Då byn ligger högre än Siljan finns det flera utblickar. Stranden är framförallt lättillgänglig för allmänheten vid befintliga grupper av båthus.

3. Ryssa

Byn ligger längs Ryssån med bostadsfastigheter hela vägen ut till stranden. Vid Siljan finns framförallt bostäder söder om Ryssån ute på Borstnäs. Tomterna går ofta hela vägen ner till stranden, men bebyggelsen är glesare än inne i Ryssa och därför finns vissa platser som är tillgängliga för allmänheten. Norr om Ryssån finns bland annat badplats och områden med båthus.

4. Gesunda

Längs delar av stranden ligger bebyggelsen en bit upp från Siljans strand medan bebyggelsen på andra sträckor ligger närmre stranden. Bitvis ligger samfällad mark närmast stranden.

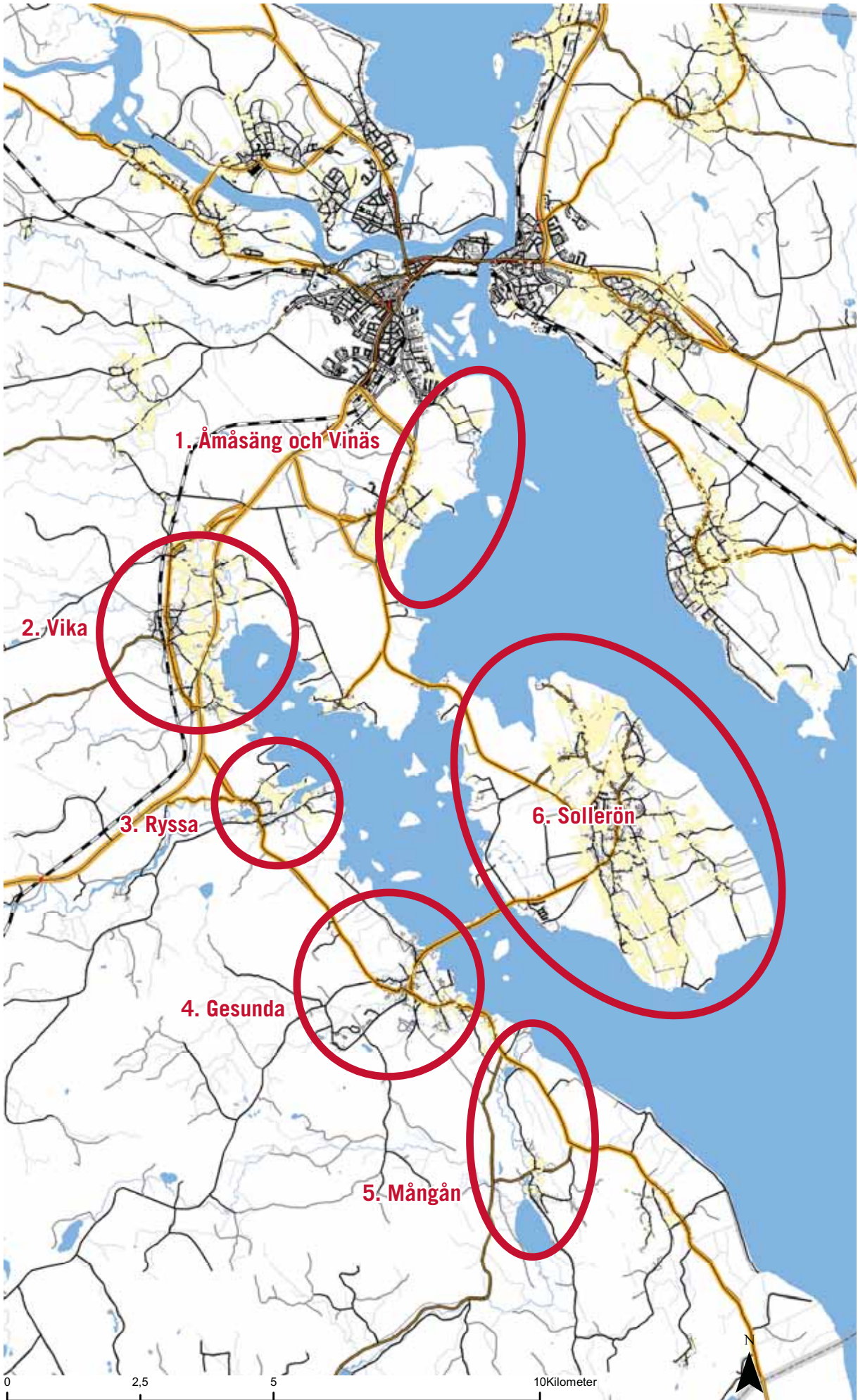
Tillgängligheten till stranden varierar beroende på bebyggelsens placering och naturliga förhållanden. Flera områden med båthusgrupper finns där allmänheten kan ta sig ner, området närmast stranden är dock ofta svårt att utnyttja i på dessa platser.

5. Mångån

Bebyggelsen längs Mångån är framförallt koncentrerad till Mångsjön och tidigare Mångbrodammen. Närmare Siljans strand ligger endast spridd bebyggelse. Vid nordöstra Mångsjön är det svårt att nå stranden på grund av bebyggelsen, även om tomterna sällan går ända ner till stranden. Vid Mångbro fanns tidigare en damm som numera är raserad och idag finns enbart en å kvar.

Samlad analys

Vid många byar och på Sollerön ligger jordbruksmarken mellan byn och Siljans strand vilket gör att få områden längs stranden är privatiserade. Naturliga förhållanden, som blöt mark eller tjock undervegetation gör dock strandområdet svårtillgängligt på vissa platser. Jämfört med övriga områden på Siljans västra sida är stranden i större utsträckning ianspråktagen i Gesunda. Den markerade stig längs stranden som finns på Sollerön gör strandområdet mycket tillgängligt för allmänheten och skulle vara positivt på fler platser i kommunen.

1. Åmåsång

1. Vinäs

2. Vika

2. Vika

3. Ryssa, badplats och båthusområde

3. Ryssa, Borstnäs

4. Gesunda

3. Gesunda, bron mot Sollerön

5. Mångberg

5. Mångberg

6. Sollerön - Levsnäs, stig längs stranden

6. Sollerön - Kulåra

6. Sollerön - Rävsnäs

6. Sollerön - Rävsnäs

6. Sollerön - Bengtsarvet

6. Sollerön - Norra Utanmyra

Orsasjön

Runt Orsasjön finns bebyggelse nära stranden runt hela sjön. Den västra sidan är förhållandevis flack till skillnad från den östra sidan av sjön. På vissa platser runt sjön finns samfälld mark närmast stranden, men den samfällda marken hänger inte ihop utan bryts av privata fastigheter.

1. Norra Orsasjön

Den norra delen av Orsasjön är ganska glest bebyggd och bebyggelsen består framförallt av fritidshus. Det går att ta sig ner till stranden på flera ställen. Många fritidshus har naturtomt och därför upplevs stranden ofta vara tillgänglig för allmänheten. Närmast gränsen mot Orsa kommun är det dock mycket bebyggt och svårt att ta sig ner till stranden pga höjdskillnad och sankade stränder.

2. Våmhus

Den mesta bebyggelsen i Våmhus ligger en bit från Orsasjön. Även vid Våmån ligger bebyggelsen en bit från ån. Närmast både Orsasjöns och Våmåns strand finns framförallt jordbruksmark. Söder om Våmhus, i Kumbelnäs finns några mindre områden med bebyggelse nära stranden. Även här är det på vissa ställen svårt att ta sig till stranden pga höjdskillnader och sankade stränder.

3. Bonäs

I Bonäs ligger den mesta bebyggelsen en bit från Orsasjön och närmast sjön finns jordbruksmark och endel spridd bebyggelse. På vissa platser sträcker sig befintliga tomter hela vägen till stranden och utestänger allmänheten från stranden.

4. Kråkberg

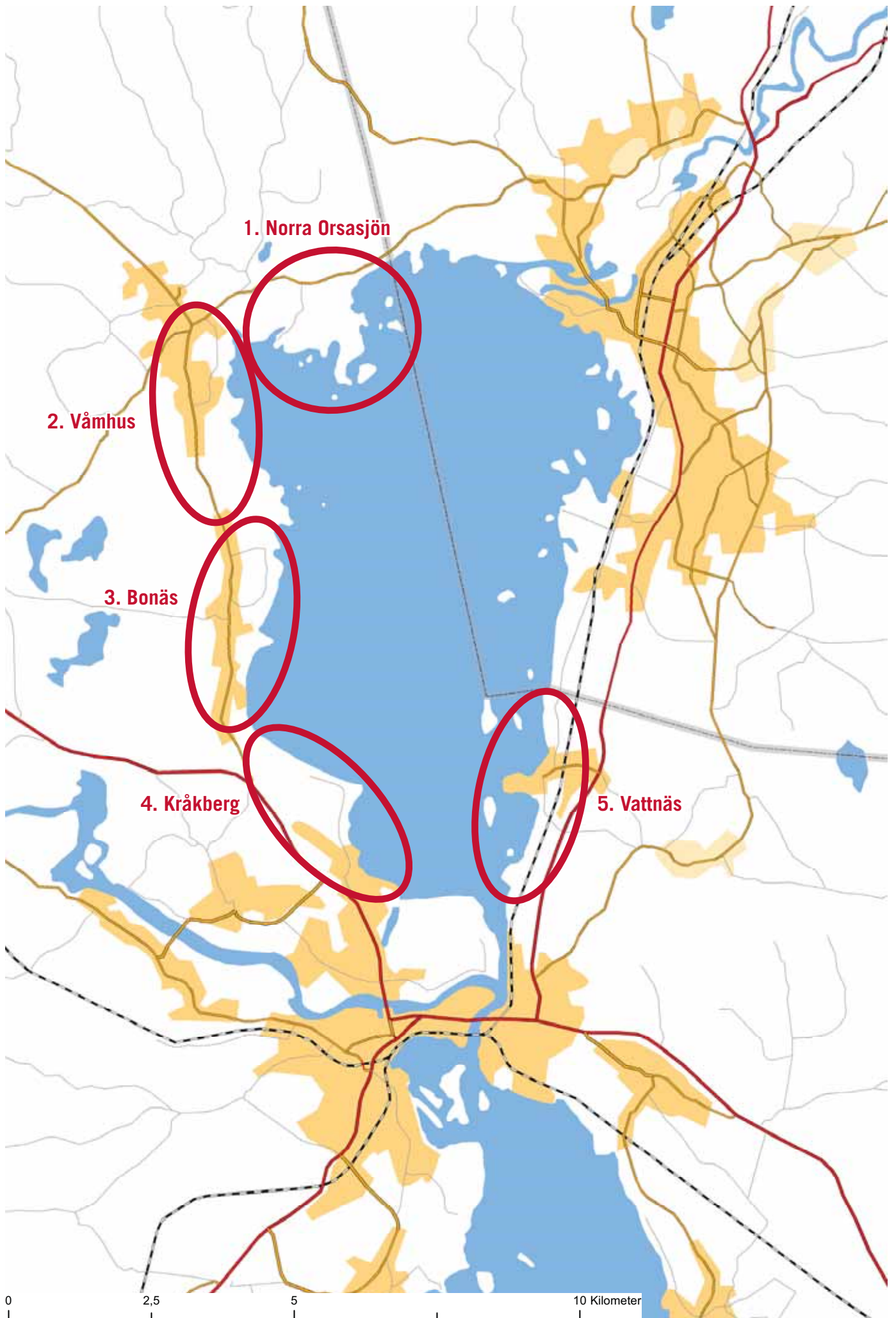
Den långa sanstranden i Kråkberg är en stor tillgång, inte bara för de boende i Kråkberg, utan även för turister och andra invånare i Mora kommun. Bebyggelsen ligger uppe på en slänt vilket gör att den inte upplevs som påträngande från stranden. Det är långt mellan naturliga stråk ner till stranden men själva stranden är inte ianspråktagen.

5. Vattnäs

Längs stranden i Vattnäs finns samfälld mark. Den är dock ibland svår att utnyttja för allmänheten pga områden med jordbruksmark eller betesmark. På vissa platser har även den samfällda marken tagits i anspråk.

Samlad analys

Både naturliga och mänskliga orsaker gör att delar av Orsasjöns stränder inte är tillgängliga för allmänheten. De flesta byar vid Orsasjön ligger framförallt en bit från Orsasjöns stränder med jordbruksmark närmast stranden. Bebyggelsen närmast stranden är glesare.

1. Norra Orsasjön

1. Norra Orsasjön

2. Våmhus, badplats

2. Våmhus, Kumbelnäs

3. Bonäs

3. Bonäs

4. Kråkberg

4. Kråkberg

5. Vattnäs

5. Vattnäs

5. Vattnäs

5. Vattnäs

Östra Siljan

Längs östra Siljan ligger mycket bebyggelse längs Siljans strand. Här finns också en mycket lång sträcka samfällad mark längs med stranden, från Färnäs fram till Garsås. Vid Garsås bryts den samfällda marken ungefär 100 meter innan den åter fortsätter fram till kommungränsen. På flera platser finns längs Siljans västra strand finns områden med båthus.

Norr om Nusnäs

Söder om Färnäs består bebyggelsen närmast stranden framförallt av mindre grupper av hus. Närmare Nusnäs blir bebyggelsen tätare och ligger framförallt på rad mellan vägen och stranden, allra närmast stranden är dock amrkensamfällad. Med jämna mellanrum går vägar ner till den samfällda marken. Den samfällda marken har ianspråktagits på flera platser. Vid enklare fritidshus är ofta den samfällda marken tillgänglig för allmänheten och vid obebyggda fastigheter är ibland den samfällda marken igenväxt närmast stranden. På vissa platser har den samfällda marken röjts från sly.

I själva Nusnäs går vägen mellan bebyggelsen och stranden och stora delar av sträckan är bebyggd med båthus.

Söder om Nusnäs

Även söder om Nusnäs ligger bebyggelse på rad mellan vägen och stranden, närmast stranden är dock marken samfällad. Även här är delar av den samfällda marken ianspråktagen. Vid Dräjkudden finns ett mindre oexplorerat område och mellan Dräjkudden och Fudalsviken är stranden mycket lite påverkad av bebyggelse.

Skäjsnäs

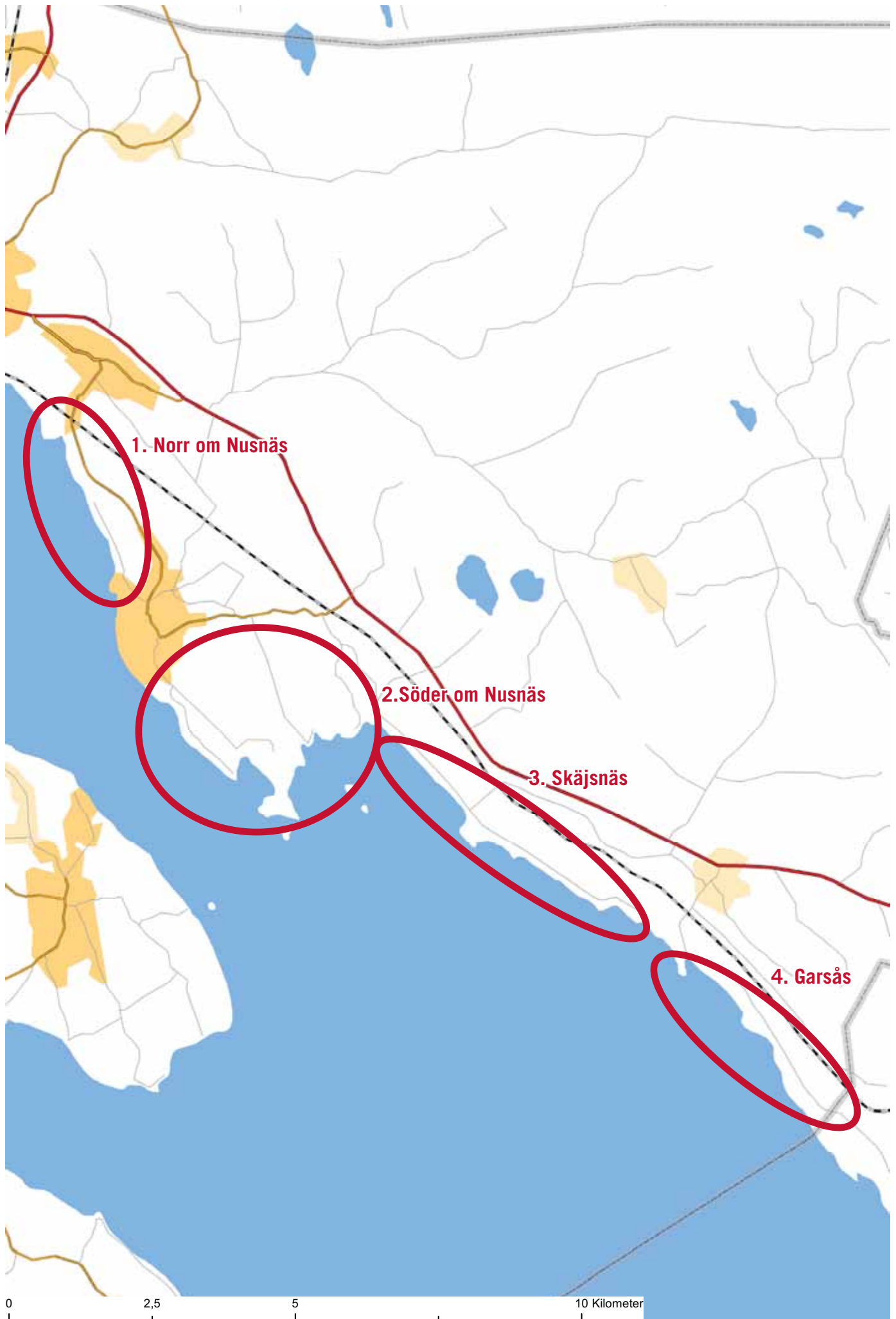
Bebyggelsen vid Skäjsnäs ligger, liksom bebyggelsen norr och söder om Nusnäs, mellan vägen och stranden, närmast stranden är dock marken samfällad. Samfälligheten är generellt bredare här än närmre Nusnäs och mindre del av den samfällda marken är ianspråktagen. Ju längre söderut på Skäjsnäsvägen desto glesare blir bebyggelse.

Garsås

Söder om Garsås är bebyggelsen längs Siljans strand mycket gles. Det finns möjlighet för allmänheten att ta sig ner till stranden. Även om samfälligheten här är smalare än vid Nusnäs och Skäjsnäs så gör den glesa bebyggelsen att väldigt lite av stranden är tillgänglig för allmänheten.

Samlad analys

Stranden vid östra Siljan har stor potential att bli viktig för allmänheten på grund av den långa sträckan med sammanhängande samfällad mark närmast Siljan. Tyvärr är den samfällda marken på flera ställen ianspråktagen. Ju längre söderut desto mindre ianspråktagen blir den samfällda marken och desto glesare blir bebyggelsen.

1. Norr om Nusnäs

1. Norr om Nusnäs

2. Söder om Nusnäs

2. Söder om Nusnäs

3. Skäjsnäs

3. Skäjsnäs

4. Garsås

4. Garsås

Österdalälven

Längs Österdalälven ligger den mesta bebyggelsen en bit från Österdalälven, antingen med jordbruksmark närmast älven, på en sluttning mot älven eller vid älvens tillflöden.

Oxberg och Oxbergssjön

Själva Oxbergssjön är endast lite påverkad av bebyggelse. Den bebyggelse som ligger i närheten av Oxbergs-sjön ligger i västra respektive östra delarna. Bebyggelsen i Oxberg är framförallt koncentrerad till Dysån och de små sjöarna och tjärnarna mellan Oxbergssjön och Österdalälven/Spjutmosjön.

Spjutmosjön och Gopshus

Längs med Spjutmosjöns södra strand går järnvägen vid kanten av och delvis i sjön vilket gör att stranden på många platser inte är tillgänglig för allmänheten. Även Vasaloppsvägen går på flera platser mycket nära Spjutmosjön. Där det ligger bebyggelse mellan Spjutmosjön och Vasaloppsvägen upplevs stranden sällan som tillgänglig eftersom det är mycket nära mellan bebyggelsen och stranden.

Lädsjön

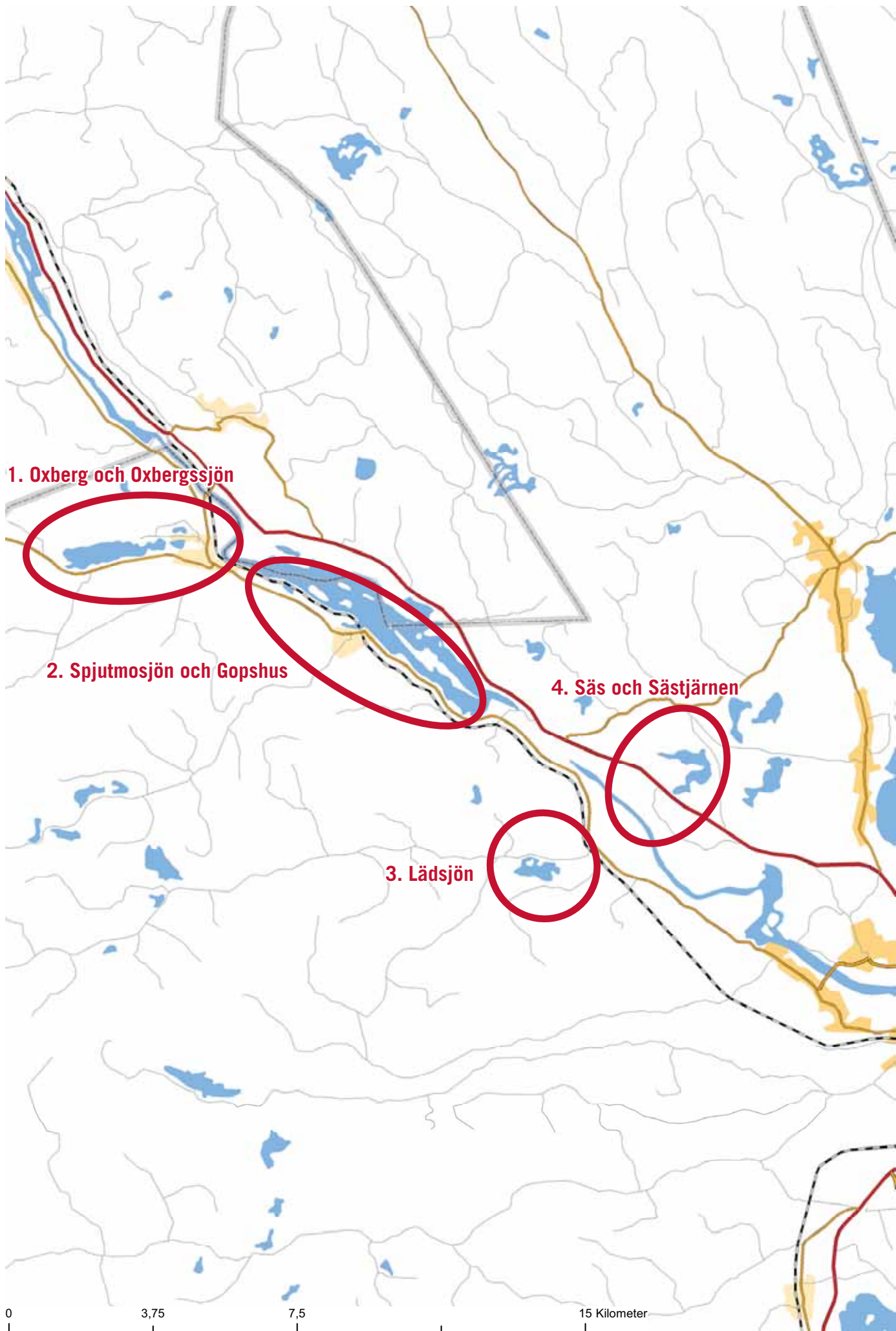
Bebyggelsen vid Lädsjön är framförallt koncentrerad till sjöns östra del. Mindre grupper av bebyggelse finns även i den nordvästra delen och enstaka hus i den södra delen. Där det ligger bebyggelse är strandområdet svårt att nå, men bebyggelsen vid sjön är begränsad.

Säs och Sästjärnen

Österdalälvens strand nedanför Säs är tillgänglig för allmänheten då bebyggelsen i Säs inte ligger längs med älven. Däremot är Säsån inte tillgänglig för allmänheten eftersom den ofta passerar genom och mellan tomter. Vid Sästjärnen finns både områden med glesare bebyggelse och områden med lite tätare bebyggelse. På flera platser har bostäderna naturtomt vilket gör att strandområdet upplevs som förhållandevis tillgängligt.

Samlad analys

Österdalälven är relativt otillgänglig för allmänheten på långa sträckor även om marken närmast älven sällan är ianspråktagen. De sjöar som ligger längs Österdalälvens tillflöden är framförallt påverkade av bebyggelse på begränsade delar av stranden och därför förhållandevis tillgängliga för allmänheten.

1. Oxberg

1. Oxberg, Sjurby

2. Gopshus

2. Gopshus

3. Lådsjön

3. Lådsjön

4. Säs och Sästjärnen

4. Säs och Sästjärnen

MORA

**TIDIG DIALOG
LANDSBYGDSUTVECKLING I
STRANDNÄRA LÄGEN**

Innehållsförteckning

Bakgrund	3
Syfte	3
Möten med allmänheten	3
Möten med grannkommuner	4

Arbetsgrupp

Tommy Ek, Stadsarkitekt/förvaltningschef Stadsbyggnadsförvaltningen

Håkan Persson, Planchef

Frida Petersson, Planarkitekt/ansvarig handläggare

Johan Nilsson, Planarkitekt

Maria Lindgren, Byggnadsinspektör

Olle Bylander, Kommunekolog

Michael Horn, Miljöinspektör

Gunnar Israelsson, Samhällsplanerare

Liselott Hansson Malmsten, Landsbygdsutvecklare

Tidig dialog, landsbygdsutveckling i strandnära lägen

Planeringsunderlag till arbetet med landsbygdsutveckling i strandnära lägen

2013

Bakgrund

Den analys som tagits fram av befintlig service och infrastruktur i Mora kommun identifierade sex områden inom vilka det ansågs särskilt lämpligt att främja landsbygdsutveckling. De sex områdena var Norra Venjan, Söromsjöbygden, Västra Siljan, Östra Siljan, Orsasjön och Österdalälven. För att få en bättre uppfattning om vilka områden de boende i kommunen värnar om eller anser är lämpliga för exploatering så behövdes synpunkter från allmänheten.

Syfte

Det finns flera syften med en tidig dialog. Ett av syftena är att öka kunskapen och medvetenheten om strandskyddslagstiftningen och att nå ut med information om det påbörjade arbetet med att ta fram ett tematiskt tillägg till översiktsplanen avseende lämpliga områden för landsbygdsutveckling i strandnära lägen. Ytterligare ett syfte med en tidig dialog är få in synpunkter på hur allmänheten ser på strandskyddet och i vilka områden man anser att man bör vara extra försiktig med etableringar inom strandskyddet samt inom vilka områden man anser att etableringar vore lämpliga.

Enligt 7 kap. 18 e § ska kommunen vara restriktiv med att peka ut områden för landsbygdsutveckling i strandnära lägen vid bland annat Siljan och Orsasjön. Den tidiga dialogen syftade därför också till att samordna synen på Siljans stränder med grannkommunerna.

Möten med allmänheten

Under hösten 2012 genomförde Stadsbyggnadsförvaltningen tillsammans med kommunalråden och tjänstemän från kommunledningskontoret sex stycken allmänna möten om arbetet med landsbygdsutveckling i strandnära lägen. Mötena hölls runt om i Mora kommun, ett i varje identifierat område (Se rubriken *Bakgrund* samt planeringsunderlaget *Bebyggelse, service och infrastruktur i Mora kommun*).

Mötena annonserades i dagstidningarna samt i lokala annonsblad. På vissa platser sattes även affischer upp på anslagstavlor egna lokalbefolkningens försorg. Mötena annonserades även på kommunens hemsida och kontakt togs med byråden i de aktuella byarna. De allmänna mötena hölls kvällstid i samlingslokaler i Venjan, Siknäs, Våmhus, Oxberg, Nusnäs och på Sollerön.

Sammanlagt deltog ungefär 200 personer på de sex mötena. I samband med annonsering och efter de genomförda mötena har ett flertal personer hört av sig via telefon, e-post eller genom att besöka Stadsbyggnadsförvaltningen för att diskutera frågan om landsbygdsutveckling i strandnära lägen.

Våmhus

Den 18 september hölls möte i Våmhus för området kring Orsasjön. Över 50 personer deltog. Framförallt diskuterades önskemålet om att freda strandområden vid Kråkberg och det öppna landskapet i Vattnäs.

Oxberg

Den 2 oktober hölls möte i Oxberg för området längs Österdalälven. Ungefär 20 personer deltog på mötet. Deltagarna ansåg att möjligheten att bygga nära vatten innebar möjligheter att locka till sig fler invånare till framförallt Oxberg och Gopshus. Även frågan om att hålla utblickar mot älven öppna diskuterades.

Venjan

Den 16 oktober hölls möte i Venjan för Norra Venjan, med fokus på området kring Venjansjön. 14 personer deltog på mötet. Deltagarna ansåg att tomma hus i byn var ett större problem än strandskyddet. Frågan om möjligheter för viss byggnation på Sandön och vid Å/F Tomtens brygga i Venjan lyftes fram.

Siknäs

Den 13 november hölls möte i Siknäs för Söromsjöbygden, området söder om Venjansjön med fokus på området vid Kättbosjön och längs Vanån. Cirka 25 personer deltog på mötet. Deltagarna lyfte fram möjligheten att bygga nära vatten som en viktig fråga för att locka fler invånare till bygden. Det påpekades att inte enbart närheten till vatten var viktig utan också att nya tomter är attraktiva på andra sätt, t.ex. att solläget är bra.

Nusnäs

Den 20 november hölls möte i Nusnäs för området längs östra Siljan. Över 70 personer deltog på mötet som var det största mötet med allmänheten. Endast ett fåtal frågor togs upp, bland annat om det var tänkt att bli en gång- och cykelväg mellan Färnäs och Nusnäs. Ett flertal personer valde att prata med politikerna och tjänstemännen efter frågestunden.

Sollerön

Den 22 november hölls möte på Sollerön för området längs västra Siljan. Över 30 personer deltog på mötet. Deltagarna ansåg både att det var en viktig möjlighet för byggden att kunna bygga nära vatten för att locka nya invånare och att allmänhetens tillgänglighet till stranden inte får äventyras. Flera deltagare ansåg också att krav på staket i tomtgräns inte passade in i den befintliga bebyggelsen. Diskussionerna rörde framförallt Sollerön och Gesunda.

Möten med grannkommuner

Stadsbyggnadsförvaltningen Mora Orsa har även genomfört två tidiga samråds- och diskussionsmöten med grannkommunerna vid Siljan och Österdalälven på grund av samordningsbehovet kring Siljanringen.

Utöver tjänstemän från Stadsbyggnadsförvaltningen Mora Orsa deltog på båda mötena även tjänstemän från Stadsbyggnadsförvaltning eller motsvarande i Leksands kommun, Rättviks kommun och Älvdalens kommun.

Det första mötet hölls den 29 mars 2011. På mötet redogjorde kommunerna för arbetsläget med att peka ut lämpliga områden för landsbygdsutveckling i strandnära lägen. Samtliga kommuner var i ett mycket tidigt skede i arbetet. Deltagarna var överens om att fortsatt samordning behövdes.

Det andra mötet hölls 5 oktober 2012. De flesta kommuner hade vid det tillfället på något sätt påbörjat arbetet med att peka ut lämpliga områden för landsbygdsutveckling i strandnära lägen. Älvdalen hade tagit fram en policy, Orsa, Leksand och Rättvik planerade att peka ut LIS-områden i sina nya översiktsplaner, där Leksand kommit längst i sitt arbete. Mora planerade att peka ut LIS-områden i ett tematiskt tillägg.

De tre kommunerna kring Siljan var överens om att orörda strandområden bör lämnas orörda och att LIS-områden istället kan pekas ut för att förtäta den bebyggelse som finns och därigenom stärka befintlig service. Leksand hade inga planer på att peka ut LIS-områden kring Siljan då stora delar av stranden redan är bebyggd och man önskade spara de orörda delarna. Rättviks kommun såg ett fåtal områden där LIS-områden längs Siljan kunde vara möjliga, men järnvägens placering nära Siljans strand gör att stora delar av Siljans strand inte är lämplig för bebyggelse. Mora kommun såg möjlighet att framförallt förtäta områden där det redan finns bebyggelse. Mora kommun har flera sådana områden. Ingen av kommunerna hade några planer på att peka ut LIS-områden i direkt anslutning till någon grannkommun.

Besöksadress: Fredsgatan 12
Postadress: 792 80 Mora
Tel nr (växel): 0250-26 000

Stadsbyggnadsförvaltningen
MORA · ORSA

E-post: stadsbygg@mora.se
www.mora.se
www.orsa.se